

Under byggnadstiden hava nämligen influtit till Trollhätte kraftverk en del inkomster såsom räntor å i bank innestående anslagsmedel, avgifter för från provisoriska kraftstationen levererad energi m. m. Dessa inkomstmedel hava år efter år balanserats i kraftverkets räkenskaper i avvaktan på beslut om deras användning. För den händelse inkomster av ifrågavarande slag anses böra efter budgetreformens genomförande årligen ingå till statsverket, gäller detta emellertid icke beträffande de hithörande inkomster, som influtit före 1912 års början. Dessa sistnämnda inkomstmedel kunna därför lämpligen användas till att minska det anslagsbelopp, som för detta ändamål behöver anvisas å riksstaten. Ifrågavarande disponibla inkomstmedel uppgingo vid 1911 års utgång till nedan angivna belopp:

[23.]

Under åren 1906—1911 upplupna räntor å i bank innestående anslagsmedel för kraftstation och distributionsledningar.....	kronor	101,229: 82
Behållna inkomsten av provisoriska kraftstationen vid Trollhättan för åren 1908—1910	»	93,961: 17
Under år 1909 influtna hyror för vissa bostadshus	»	979: 67
	Summa kronor	196,170: 66

Om denna summa drages ifrån det ovan såsom erforderligt angivna beloppet, 325,000 kronor, återstå i runt tal 130,000 kronor.

De belopp, som sålunda skulle behöva begäras av Riksdagen, utgöra därför:

för fullbordande av kraftstationens första och andra utbyggnad i den utsträckning, som nämnts, ...	130,000 kronor,
för vissa anläggningar, avsedda för en tredje utbyggnad av kraftstationen, ...	160,000 kronor,

varjämte vattenfallsstyrelsen anhåller om bemyndigande att för kraftstationens första och andra utbyggnad använda ovan angivna under byggnadstiden, åren 1906—1911, till Trollhätte kraftverk influtna inkomster, 196,170 kronor 66 öre.

Härvid förutsätter styrelsen, att, därest behov av ytterligare transformatorgrupper med tillhörande instrumentering, byggnadsarbeten m. m. mot förmodan skulle uppstå och nytt anslag av Riksdagen icke kunde avvaktas för motsvarande arbetens igångsättning, styrelsen finge efter Kungl. Maj:ts prövning av tillgängliga medel förskottera, vad som kräves, intill dess Riksdagen anvisat nödiga medel.

[23.]
 Departements-
 chefen.

De begärda anslagen avse dels tillägg till det för första och andra utbyggnaden beviljade beloppet och dels ersättning för arbeten, som utförts för ett blivande tredje utbyggnadsstadium. Vad beträffar de omständigheter, som föranlett de meddelade anslagens överskridande, hänvisar jag till den redogörelse härför, som ovan lämnats efter styrelsens framställning; och har jag härutöver icke annat att tillägga, än att svårigheterna att vid en anläggning av den beskaffenhet och storlek som Trollhättans i förväg planlägga arbetet i alla detaljer uppenbarligen måst vara betydande.

Vad härefter angår kostnaderna för de arbeten, som ansetts tillhöra det tredje utbyggnadsstadiet, men ändock funnits nu böra utföras, synes mig den av styrelsen lämnade utredningen visa, att dessa arbeten lämpligen bort företagas i sammanhang med den nu pågående utbyggnaden.

Vid dessa förhållanden och då det icke för närvarande torde vara lämpligt att beräkna anläggning av transformatorstationer m. m., som icke synas bliva erforderliga, har jag icke något att erinra mot det av styrelsen begärda anslagsbeloppet.

Genom nådigt brev den 30 december 1911 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att ränteavkastningen av de av styrelsen disponerade fonder icke får läggas till kapitalet, utan skall inberäknas i respektive verks inkomster, varjämte Kungl. Maj:t avslagit en av styrelsen gjord framställning, att den behållna inkomsten av den utav den provisoriska kraftstationen vid Trollhättan producerade elektriska energien skulle användas för nedskrivning av bokförda värdet av omformarstationen i Trollhättan. I enlighet med nämnda beslut kunna således inkomsterna av ränta, 196,170 kronor 66 öre, icke utan vidare disponeras av vattenfallsstyrelsen, men anser jag däremot hinder ej möta, att dessa medel användas på sätt styrelsen nu föreslagit, under förutsättning att de betraktas såsom ett till verket lämnat anslag.

På grund av vad jag sålunda anfört och med avrundning av siffrorna på sätt styrelsen föreslagit, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att anvisa dels för Trollhätte kraftstations första och andra utbyggnad ett tilläggsanslag av 130,000 kronor och dels för vissa anläggningar, avsedda för en tredje utbyggnad av kraftstationen, 160,000 kronor; samt

att medgiva, att de till kraftverket under byggnadstiden influtna inkomster å tillhopa 196,170 kronor 66 öre må användas till täckande av de omförmälda utgifter för kraftstationens första och andra utbyggnad, som ej kunna bestridas med ovannämnda anslag å 130,000 kronor.

[23.]

I sammanhang med anslagen till Trollhätte kraftverk har jag att anmäla vattenfallsstyrelsens i skrivelse den 26 september 1912 gjorda framställning om anslag till anläggning av distributionsledningar från Trollhätte kraftverk. Styrelsen erinrar därvid till en början, att Riksdagen för dylikt ändamål beviljat år 1907 1,500,000 kronor, år 1908 1,000,000 kronor, år 1909 1,500,000 kronor, år 1910 1,000,000 kronor, år 1911 1,500,000 kronor samt år 1912 1,500,000 kronor eller sammanlagt 8,000,000 kronor.

Angående
ifrågasatt
anslag till
distributions-
ledningar från
Trollhätte
kraftverk.

Härefter anför styrelsen, att för sådana av styrelsen beslutade distributionsanläggningar, å vilka arbetena redan påbörjats, intill den 1 augusti 1912 utgivits omkring 4,382,000 kronor och att vid nämnda tid därutöver återstått att utbetala omkring 240,000 kronor enligt avslutade kontrakt om leveranser för ifrågavarande anläggningar. Inom närmaste tiden torde därjämte, säger vattenfallsstyrelsen, ett belopp av omkring 325,000 kronor komma att åtgå för färdigställande af en del pågående arbeten för samma anläggningar. Vidare komma enligt vattenfallsstyrelsens beräkningar att åtgå omkring 80,000 kronor dels för vissa distributionsanläggningar, om vilkas utförande vattenfallsstyrelsen visserligen redan fattat beslut, men å vilka arbetena ännu ej påbörjats, dels ock för distributionsanläggningar, vilka inom en snar framtid med sannolikhet torde visa sig nödvändiga. Dessutom kräves, eventuellt inom en nära framtid, ett belopp av omkring 240,000 kronor, därav omkring 80,000 kronor för bestridande av utgifter för en del nyanskaffningar och återstoden, 160,000 kronor, för utgifter, som äro beroende av pågående underhandlingar om energileveranser. Härav framgår, anmärker vattenfallsstyrelsen, att kostnaderna för av styrelsen påbörjade eller projekterade distributionsanläggningar med tillbehör kunna beräknas till ett approximativt belopp av 5,267,000 kronor. De av Riksdagen under åren 1907—1910 anvisade anslag om tillhopa

5,000,000 kronor samt omkring 250,000 kronor av de utav 1911 års Riksdag anvisade medel å 1,500,000 kronor torde sålunda inom en nära framtid hava tagits i anspråk för det avsedda ändamålet. Sannolikt kommer emellertid endast ett relativt mindre belopp av sistnämnda anslag å 1,500,000 kronor att behöva användas före 1913 års ingång.

För utförande av ledningar för distribution av elektrisk energi från Trollhätte kraftverk från och med ingången av år 1913 torde alltså, fortsätter vattenfallsstyrelsen, omkring 2,750,000 å 3,000,000 kronor bliva disponibla av hittills beviljade medel. Ifrågavarande belopp anser styrelsen vara fullt tillräckligt för mötande av de behov av nya distributionsanläggningar med tillbehör, som kunna yppa sig under år 1913. Huruvida eller i hvad mån ett överskott av ifrågavarande anslagsmedel kan föreligga till disposition under år 1914 synes däremot vattenfallsstyrelsen omöjligt att avgöra, helst som de nuvarande uppåtgående konjunkturerna å det industriella arbetsfältet med stor sannolikhet komma att medföra en livlig efterfrågan å elektrisk energi.

Då emellertid behovet av medel för distributionsanläggningar enligt vattenfallsstyrelsens förmenande kan sägas uppstå samtidigt med undertecknandet av kontrakt om leverans av elektrisk kraft och således saknad av disponibla medel för ledningsbyggnader eventuellt skulle kunna äventyra avslutandet av fördelaktiga energileveranser, har styrelsen ansett nödvändigt, att sådana åtgärder vidtagas att erforderligt belopp finnes tillgängligt för mötande av behovet av nya distributionsanläggningar under år 1914. Så vitt vattenfallsstyrelsen nu kan beräkna, torde ett ytterligare anslag av 1,000,000 kronor kunna anses härför tillfyllest, varför styrelsen ansett nämnda belopp böra äskas av 1913 års Riksdag för ifrågavarande ändamål.

*Departements-
chefen.*

Enligt styrelsens redogörelse torde omkring 3,000,000 kronor av de anslag, som hittills beviljats, vara disponibla för att möta behov av distributionsanläggningar under åren 1913 och 1914. Till följd härav samt på de skäl, jag ovan angivit för nödvändigheten att företaga nedläggningar i vissa utgifter för kapitalökning, har jag icke ansett mig böra tillstyrka, att något anslag för ifrågavarande ändamål begäres av innevarande års Riksdag. Skulle det vid årets utgång visa sig nödigt att redan under år 1914 disponera ytterligare medel för ändamålet, torde anslag kunna begäras av sistnämnda års Riksdag med rätt för Kungl. Maj:t att under samma år förskottsvis utanordna beloppet.

För inköp av inventarier för Trollhätte kraftverk för år 1913 har 1912 års Riksdag anvisat ett anslag av 125,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 av tillgängliga medel utanordna 75,000 kronor.

I skrivelse den 26 september 1912 har vattenfallsstyrelsen anför, att det för Trollhätte kraftverks räkning har befunnits erforderligt och lämpligt att redan före utgången av år 1912 inköpa eller beställa inventarier för en kostnad av omkring 86,000 kronor, vilket belopp av vattenfallsstyrelsen förskjutits av tillgängliga medel, i den mån det icke täckts av det anslag å 75,000 kronor, vilket för ändamålet av Kungl. Maj:t ställts till vattenfallsstyrelsens förfogande för år 1912. Utrustningen av ett blivande laboratorium för experiment med extra höga spänningar samt inköp av en transportvagn för transformatorer torde därjämte, säger vattenfallsstyrelsen, inom en nära framtid kräva ett belopp av omkring 38,000 kronor, varför ovannämnda av Riksdagen anvisade anslag komme att för därför avsett ändamål vara i det närmaste disponerat före 1913 års utgång. Med en normal stegring av kraftverkets verksamhet under de närmaste åren torde följa, att nya instrument, reservdelar och andra inventarier komma att under samma tid i avsevärd mån erfordras. Sålunda syntes det styrelsen, bland annat, vara lämpligt att inköpa en del verktygsmaskiner m. m. för anordnande i Trollhättan av en reparationsverkstad för elektrisk materiel. För år 1914 syntes därför ett anslag för inköp av inventarier till Trollhätte kraftverk böra äskas av 1913 års Riksdag, och torde detta anslag, vars storlek dock vattenfallsstyrelsen med hänsyn till anslaget ändamål icke anser sig så långt före anslaget tagande i anspråk kunna angiva annat än uppskattningsvis, böra utgå med ett belopp av 150,000 kronor, därav emellertid omkring 50,000 kronor synas bliva erforderliga redan under år 1913.

På grund av vad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1913 års Riksdag att för inköp av inventarier för Trollhätte kraftverk för år 1914 anvisa ett belopp av 150,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1913 av tillgängliga medel utanordna 50,000 kronor.

Mot vattenfallsstyrelsens ifrågavarande hemställan har jag intet att invända. Jag vill allenast erinra, att styrelsen redan i det utlåtande, som den 15 december 1910 avgavs över det av särskilda sakkunniga upprättade förslaget till ändrad uppställning av riksstaten, framhållit, att vid ett verk, som icke vidare erhöle anslag för nyanläggningar, men vars affärsverksamhet befunne sig i normal stegring, anslag med nödvändighet behöfdes till inköp av nya inventarier och materialier utöver vad som slopas och avskrides.

[24.]

**Inköp av
inventarier
för Troll-
hätte kraft-
verk.**

[24.] I enlighet med vattenfallsstyrelsens framställning tillåter jag mig alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för inköp av inventarier för Trollhätte kraftverk för år 1914 anvisa ett anslag av 150,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1913 av tillgängliga medel utanordna 50,000 kronor.

Porjus kraftverk.

[25.] Med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1910 års Riksdag för uppförande av en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älv och i sammanhang därmed anläggning av järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande av elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljat ett anslag av 21,500,000 kronor och därav till utgående från riksgäldskontoret anvisat för år 1910 4,915,000 kronor samt för år 1911 2,650,000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t för utförande av de delar av nämnda anläggningar, som skola åstadkommas genom vattenfallsstyrelsens försorg, till nämnda styrelses förfogande ställt, dels genom nådigt brev den 8 oktober 1910 1,415,000 kronor av det för samma år beviljade beloppet och dels genom nådigt brev den 17 mars 1911 1,730,000 kronor av det för nämnda år anvisade beloppet.

Sedermera har Riksdagen till de arbeten å ifrågavarande anläggningar, som skola utföras genom vattenfallsstyrelsen, av ovannämnda anslag anvisat för år 1912 ett belopp av 4,000,000 kronor samt för år 1913 ett belopp av 3,040,000 kronor. För ifrågavarande arbeten har således hittills anvisats tillsammans 10,185,000 kronor. Enligt den förut (sid. 108) åberopade planen för hela anläggningen beräknades, att för kraftverket vid Porjus skulle utgå och ställas till vattenfallsstyrelsens förfogande 10,983,000 kronor. Efter det 10,185,000 kronor anvisats, återstår således ett belopp av 798,000 kronor att ytterligare disponera.

I skrivelse den 30 oktober 1912 har vattenfallsstyrelsen meddelat, att den vid anläggningarna sysselsatta arbetsstyrkan under året varierat mellan omkring 900 och 1,450 man, inberäknat intill 140 man, som varit anställda hos entreprenörer. I fråga om arbetenas

bedrivande har styrelsen omförmålt, att dessa under året pågått huvudsakligen å dammen, intaget, tilloppstunneln, fördelningsbassängen, maskinsalen, sugrörstunnlarna, avloppstunneln samt de permanenta bostadshusen för kraftverkets driftpersonal. De elektriska kraftledningarna mellan Porjus och Kiruna hava renstakats, varjämte arbeten för röjning och fundament verkstälts.

I fråga om arbetsplanen för år 1914 upplyser styrelsen, att, då kraftstationen är avsedd att kunna tagas i användning i slutet av nämnda år, samtliga å den första utbyggnaden återstående arbeten böra utföras under detta år. De sålunda resterande arbetena äro hufvudsakligen efterarbeten å jorddamarna, avslutande af betonggjutningen för södra skibordsdammen, insättande av luckor vid skibordsdammen, kompletterande av inredningsarbetena i tubintag, ställverksbyggnad och maskinsal, fullbordande av montage av turbiner och generatorer, planeringsarbeten, målning av järnkonstruktioner m. m. samt slutligt färdigställande av instrumentering, transformatoraggregat och kraftledningen Porjus—Gällivare—Kiruna.

I samband med frågan om anvisande av medel till dessa arbeten erinrar vattenfallsstyrelsen därefter, att av hela det utav Riksdagen för anläggande av Porjus kraftverk och i sammanhang därmed anläggning av järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för övriga erforderliga åtgärder i och för införande av elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljade beloppet, 21,500,000 kronor, skulle, enligt den upprättade och i statsrådsprotokollet den 4 april 1910 intagna planen, nedan angivna kostnadsbelopp i sin helhet ställas till vattenfallsstyrelsens förfogande för utförande av motsvarande arbeten, nämligen:

Vatten- och husbyggnader	kr.	8,900,000:—
Turbiner m. m.	»	437,000:—
Elektrisk utrustning i kraftstationen, trefas, »	»	756,000:—
Elektriska ledningar, trefas, Porjus—Gällivare—Kiruna	»	890,000:—
		<hr/>
	Summa kr.	10,983,000:—

Då av sistberörda belopp, såsom förut nämnts, en summa av 10,185,000 kronor redan ställts till vattenfallsstyrelsens förfogande, skulle för ifrågavarande arbeten återstå ett belopp av 798,000 kronor. Visserligen hava, tillägger vattenfallsstyrelsen, på grund av de svåra arbetsförhållandena vid Porjus samt vid kraftledningarna och därav beroende stora kostnader för förberedelser till arbetena samt

[25.] för ordnande av bostäder och förplägnad för arbetsstyrkan även som till följd av en del andra omständigheter, kostnaderna delvis blivit större, än ursprungligen beräknats, men då i stället besparingar kunnat göras på andra utgiftsposter, hyser vattenfallsstyrelsen förhoppningar att kunna slutföra arbetena utan överskridande av anslaget, ehuru ingenting med bestämdhet härom ännu kan sägas, då delvis oberäkneliga omständigheter under återstående delen av arbetstiden kunna göra sig gällande på ett för slutkostnaden ogynnsamt sätt.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställer vattenfallsstyrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen äska ett anslag av 798,000 kronor att utgå under år 1914 för fullbordande av de åt vattenfallsstyrelsen anförtrödda arbetena för uppförande av en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen samt för utförande av de i samband därmed av Kungl. Maj:t och Riksdagen beslutade högspänningsledningarna för trefasström från kraftstationen till Gällivare och Kiruna.

I enlighet med den av vattenfallsstyrelsen sålunda gjorda framställning får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att av det för uppförande av en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älv och i sammanhang därmed anläggning av järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för övriga erforderliga åtgärder i och för införande av elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen av Riksdagen beviljade anslaget å 21,500,000 kronor för år 1914 anvisa ett belopp av 798,000 kronor.

[26.]
Anslag till
undersökning
angående
vattenförhållan-
derna
inom Stora
Lule älvs
vattenområde.

I vattenfallsstyrelsens förslag den 17 december 1909 till anläggning av ett kraftverk vid Porjus såväl som i Kungl. Maj:ts proposition n:r 119 till 1910 års Riksdag rörande samma anläggning påvisades, huru genom reglering av Stora Lulevatten, Langas och andra sjöar, vilka ligga inom Stora Lule älvs vattenområde, den för närvarande synnerligen starkt växlande vattenföringen i älven kan så utjämnas, att den ständigt tillgängliga vattenkraften i hela älvens lopp till havet blir högst väsentligt ökad.

I sådant avseende må framhållas, att nedanför Porjus, vars kraftverk medels damm, anlagd vid älvens utlopp ur Stora Porjusselet, tillgodogör vattenkraften såväl i Porjusfallen (50 m.) som — till större delen — i forssträckan mellan Stora Lulevatten och Stora Porjusselet (8,5 m.), Stora Lule älv bildar, utom betydande forssträckor, de mäktiga

fallen Harsprånget (74 m.), Ligga (15 m.), Porsi (25 m.), Edeforsen (22 m.) och Hedensforsen (omkring 5,5 m.), vilka alla, utom det sistnämnda, varom process rörande kronans bättre rätt likväl pågår, äro tillhöriga kronan. Den vattenkraft, som kronan sålunda redan äger i Lule älv emellan Stora Lulevatten och havet, är beräknad vid lågvatten motsvara omkring 70,000 turbinhästkrafter. Förberedande undersökningar och rekognosceringar hava givit vid handen, att efter reglering av dels Stora Lulevatten dels andra sjöar i dess uppland lågvattenmängden vid Porjus torde kunna uppbringas från nuvarande omkring 25 sm³ till närmare 125 sm³, motsvarande en ökning av kronans vid minimivattenföring tillgängliga vattenkraft i älven från nyssnämnda 70,000 till 300,000 turbinhästkrafter d. v. s. med ej mindre än 230,000 turbinhästkrafter. Av denna ökning kommer över hälften på sträckan Porjus—Harsprånget. Kostnaden för en dylik fullständigare reglering uppskattades överslagsvis i vattenfallsstyrelsens ovanberörda skrivelse år 1909 till 5 millioner kronor. Samtidigt anmärktes, att genom en mindre omfattande och mindre dyrbar reglering en tappning av 45 à 50 sm³ sannolikt kunde vinnas vid Porjus. Emellertid påpekades, att, innan regleringen kunde utföras eller kostnaderna för densamma definitivt angivas, fullständiga undersökningar givetvis måste utföras.

Det är av det anförda uppenbart, att regleringsfrågan är av mycket stor betydelse för tillgodogörande av vattenkraften vid Porjus och i älven nedanför, liksom det är påtagligt, att, därest behov av större kraftmängder uppstår, den billigaste utvägen är att först skrida till en sjöreglering av större eller mindre omfång samt till en början uttaga den sålunda vunna ökade vattenkraften i Porjus, där en ytterligare utbyggnad vid nu pågående anläggning förutsetts och lätt kan verkställas, i stället för att eventuellt utbygga något annat fall och låta älvens avrinning förbliva sådan den av naturen är. Detta givetvis under förutsättning, att avsättningsorten för kraften icke betingar andra dispositioner.

I skrivelse den 9 december 1912 har vattenfallsstyrelsen anført, att det med ganska stor sannolikhet torde kunna förutsägas, att ökat kraftbehov i Lappland snart skall uppstå vare sig för ytterligare elektrifiering av statens järnvägar, vars del Gällivare—Luleå redan med fördel lär kunna förses med elektrisk drift, därest kraft funnes tillgänglig, eller för elektrisk smältning av avfallsmalm eller för andra elektrotekniska fabrikationer, vilka på senaste tid med framgång utexperimenterats på andra håll. Det är då för utvecklingens snabba befordran nöd-

[26.]

[26.] vändigt att kunna angiva det pris, till vilket ytterligare elektrisk kraft kan lämnas, och de mängder, som under olika förutsättningar stå till buds. Men härför är det påkallat att vinna på tillräckligt noggranna undersökningar grundade kostnadssiffror och vattenmängdsuppgifter.

På grund härav har vattenfallsstyrelsen ansett oavvisligen nödvändigt att utan uppskov fortsätta och fullfölja påbörjade undersökningar och observationer för ifrågavarande sjöregleringar, och styrelsen finner ett uppskov därutinnan så mycket olämpligare, som dessa undersökningar, vilka, på grund av att de delvis måste ske i ödemarken, äro jämförelsevis kostsamma, bliva det än mer, om de icke ske medan i Porjus lämpliga ledare, arbetare och utrustningsmateriel stå till buds.

Styrelsen erinrar vidare, att Kungl. Maj:t genom nådiga brev den 5 februari och 17 september 1909 anbefalldes statskontoret att förskottsvis till vattenfallsstyrelsen utbetala sammanlagt 35,000 kronor till bestridande av kostnaderna för genom nådiga brev den 7 november 1908 och den 3 april 1909 åt vattenfallsstyrelsen anförtrödda utredningar beträffande möjligheten att för industriellt behov tillgodogöra något eller några av de staten tillhöriga vattenfallen inom Torne, Kalix och Lule älvars vattensystem samt rörande anläggning av ett elektriskt kraftverk vid Vakkokoski i Torneälv. Dessa arbeten hava krävt en kostnad av 34,804 kronor 19 öre, av vilka större delen eller 32,999 kronor 97 öre åtgått för utarbetande av förslagen till kraftverk vid Porjus och Vakkokoski samt Edefors och endast 1,804 kronor 22 öre disponerats för undersökningar för reglering av Lule älv.

Erforderliga undersökningar i Stora Luleälvs källsjöar, Stora Lulevatten, Langas och Satisjaure samt Kärtjejaure, Suorvajaure, Vastenjaure och Virijaure, av vilka de, som avse de fyra sistnämnda, långt bort belägna sjöarna, skulle göras betydligt mera schematiskt än de andra, beräknas av styrelsen kräva en kostnad av 45,000 kronor. För utarbetande av regleringsförslag för Stora Lulevatten, Langas och Satisjaure antager styrelsen ett belopp av 20,000 kronor vara erforderligt. Dessutom bör utom de tvenne peglar, vilka anbringats i Stora Porjusset och Stora Lulevatten och vilka lämpligen kunna av Porjus-anläggningens anslagsmedel bekostas, en självregistrerande pegel anbringas i Satisjaure för en kostnad av 10,000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har därför hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes till vattenfallsstyrelsens förfogande för ändamålet ställa ett belopp av 75,000 kronor, samt, om frågan befundes böra underställas Riksdagens prövning, påpekat önskvärdheten av, att anslag jämväl av Riksdagen beviljas för täckande av statskontorets förenämnda förskott å 35,000 kronor.

Av de siffror, jag ovan anfört, torde framgå, att det är synnerligen betydande kraftbelopp, som staten har i sin ägo i Stora Lule älv. När dessa kunna komma till användning utöver vad som sker genom de pågående anläggningarna vid Porjus, därom kan jag naturligtvis icke uttala mig. Jag vill allenast framhålla, att en ytterligare utbyggnad torde böra företagas först sedan antingen ett bestämt behov för statens räkning framträtt, såsom för elektrifiering av järnvägen från Gällivare till Luleå, eller när för enskild räkning avsättning av kraft med visshet kan påräknas. Men det är ingalunda omöjligt, att sådana förhållanden snart nog kunna inträffa.

Om och när detta blir fallet, torde, såsom styrelsen framhåller, en utbyggnad lättast kunna ske vid Porjus. Den där ständigt tillgängliga vattenkraften anses kunna i det närmaste fördubblas genom en reglering av sjön Satisjaure för en icke alltför hög kostnad. Emellertid är det tydligt, att, om fråga uppstår att öka anläggningen vid Porjus eller att utbygga något annat av fallen i Stora Lule älv, det är nödvändigt att hava en tillförlitlig undersökning över vattenförhållandena i flodsystemet. Sådana undersökningar föreligga ej för närvarande annat än i ganska provisoriskt skick, men de kunna, såsom styrelsen annärker, verkställas betydligt billigare, så länge personal och material kan erhållas vid Porjus under den där pågående utbyggnaden. Jag anser mig därför böra tillstyrka det av vattenfallsstyrelsen för ändamålet begärda beloppet, och synes detta lämpligen böra hållas tillgängligt redan under år 1913 för att, om förhållandena det påkalla, kunna disponeras nämnda år.

Då undersökningarna i fråga sannolikt i framtiden komma att i första hand tillgodogöras vid ökning av anläggningen vid Porjus, torde anslaget lämpligen kunna uppföras såsom en utgift för kapitalökning å nämnda kraftverks konto. Det belopp, som på grund av nådiga breven den 5 februari och den 17 september 1909 förskjutits för de förberedande undersökningarna, torde böra samtidigt anmälas till ersättande samt jämväl debiteras Porjusanläggningen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

dels att för verkställande av undersökningar angående vattenförhållandena inom Stora Lule älvs vattenområde för år 1914 bevilja ett anslag av 75,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1913 av tillgängliga medel utauordna beloppet,

dels ock att till täckande av de förskott av tillhoppa 35,000 kronor, som av statskontoret verkställts

[26.]

Departements-
chefen.

[26.]

på grund av nådiga breven den 5 februari och den 17 september 1909, för år 1914 anvisa ett belopp av 35,000 kronor.

Älvkarleby kraftverk.

[27.]
Anslag för
anläggande
av ett sta-
tens kraft-
verk vid
Älvkarleby.

Med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1911 års Riksdag för anläggande av ett statens kraftverk vid Älvkarleby beviljat ett anslag av 9,210,000 kronor. Av nämnda anslag har Riksdagen anvisat för år 1912 3,450,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1911 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 1,650,000 kronor, varefter Riksdagen för år 1913 anvisat 2,150,000 kronor. Av det beviljade anslaget återstår således 3,610,000 kronor, som ej ännu äro av Riksdagen anvisade.

I skrivelse den 30 september 1912 har vattenfallsstyrelsen, jämte redogörelse för de under år 1912 å anläggningen utförda arbetena samt för de arbetsplaner, som äro avsedda att följas under åren 1913 och 1914, gjort framställning om anvisande av för kraftverksanläggningen för år 1914 erforderligt belopp.

Angående
Masurforsens
tillgodogö-
rande.

I detta sammanhang har jag att omförmäla en av vattenfallsstyrelsen den 17 december 1912 till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse ifråga om vidtagande av åtgärder för tillgodogörande vid kraftverket av Masurforsen i Dalälven.

I skrivelse den 13 juli 1912, varmed vattenfallsstyrelsen till Kungl. Maj:ts prövning överlämnade två av styrelsen, under förbehåll om Kungl. Maj:ts godkännande, å kronans vägnar ingångna avtal, det ena med friherre C. de Geer å Lövsta och det andra med samtliga övriga enskilda delägare i Östanå och Västanå byar i Älvkarleby socken utom Söderfors bruks aktiebolag, angående förvärvande för kronans räkning av vissa strandområden samt grund, vatten och fiske i Dalälven vid Älvkarleby, framhöll styrelsen såsom skäl för sin framställning om godkännande av köpeavtalen, bland annat, att den i köpet jämväl ingående Masurforsen i Dalälven nedanför Carl XIII:s bro vid mindre vattenföringar i älven kunde tillgodogöras i Älvkarleby kraftverk. Till följd av de höga kostnaderna för tillgodogörande av Masurforsen — vilka kostnader av styrelsen i berörda skrivelse beräknades uppgå till omkring 860,000 kronor, därav omkring 150,000 kronor för sänkning av turbinernas läge i kraftstationen — kunde, såsom styrelsen vidare anförde,

den fallhöjd, som skulle förvärfvas genom ett godkännande av ifrågasvarande avtal, åsättas endast ett ringa värde, om dess tillgodogörande för kraftverket skulle bliva lönande för kronan. Då emellertid genom ett intagande i kraftverket av Masurforsens vattenkraft summan av ständigt tillgänglig kraft i kraftstationen skulle ökas och den samlade vattenkraften utnyttjas på ett mera ekonomiskt sätt samt därigenom kraftverket bliva till större gagn för blivande abonnenter, gav styrelsen uttryck åt den uppfattningen, att i sammanhang med anläggande av kraftverket turbinernas läge borde sänkas så, att möjlighet bereddades för tillgodogörande jämväl av Masurforsens fallhöjd. Ett uttagande av nämnda vattenkraft genom Älvkarleby kraftverk vore ekonomiskt omöjligt att genomföra, om icke redan under de nu pågående anläggningsarbetenas utförande vidtoges ovan antydda modifikation i planen för kraftverket; och förklarade sig därjämte vattenfallsstyrelsen hava för avsikt att gå i författning om en dylik jämkning i planläggningen för kraftstationen.

[27.]

Efter det vattenfallsstyrelsen vidare med skrivelse den 1 augusti 1912 till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat ett av styrelsen, likaledes under förbehåll om Kungl. Maj:ts godkännande, undertecknat avtal med Söderfors bruks aktiebolag, genom vilket avtal nämnda bolag till Kungl. Maj:t och kronan försålde, bland annat, sina andelar i samma strandområden, grund, holmar, vatten, vattenfall och fiske, som avsåges i förberörda avtal med friherre C. de Geer samt Östanå och Västanå byamän, har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 3 augusti 1912, bland annat, godkänt de med Östanå och Västanå byamän samt Söderfors bruks aktiebolag upprättade avtalen, men förklarat sig vilja framdeles på anmälan taga under omprövning frågan om godkännande av avtalet med friherre C. de Geer. Genom det av Kungl. Maj:t sålunda meddelade beslutet har för Kungl. Maj:ts och kronans räkning förvärfvats samtliga ifrågasvarande strandområden, grund, holmar, vatten, vattenfall och fiske, som icke tillhöra friherre C. de Geer under fideikommissrätt eller belöpa å Älvkarleby kungsgård och de ecklesiastika boställena i Älvkarleby församling.

I nu ifrågasvarande skrivelse den 17 december 1912 yttrar styrelsen, att under den tid, som förflutit efter nämnda avtals godkännande, närmare undersökningar verkstälts angående det tillägg till det av Riksdagen anvisade anslaget för utförande av kraftstationen vid Älvkarleby, vilket eventuellt skulle erfordras, i händelse kraftstationen inrättades för tillgodogörande jämväl av Masurforsens vattenkraft. Tekniskt möjliggöres ett dylikt uttagande i kraftverket av forsens vattenkraft därige-

[27.] nom, att älvfåran i Masurforsen vidgas i sådan utsträckning, att Masurforsen, åtminstone vid vattenföringar under 250 kubikmeter i sekunden, praktiskt taget försvinner och den nedre vattenytan vid kraftverket sänkes i motsvarande grad. För att forsen skall kunna tillgodogöras i kraftverket vid Älvkarleby måste vidare turbinerna i kraftverket ställas på en sådan nivå, att sughöjden efter älvfårans utvidgning icke överstiger tillåtet mått, vilket i sin ordning gör det nödvändigt att fördjupa turbinkammare samt sänka generatorsal och botten i avloppet 1,5 meter under den nivå, varå de skulle förlagts enligt den ursprungliga planen för kraftverket. Enligt vad de reviderade kostnadsberäkningarna giva vid handen, torde kostnaden för denna jämkning i planläggningen uppgå till följande belopp:

Turbinkammare och generatorsal.

Bergsprängning 3,700 m ³ à kr. 8: — ...	kr. 29,600: —	
Armerad betong 745 » » » 60: — ...	» 44,700: —	
Isolering	» 4,000: —	kr. 78,300: —

Avloppet.

Jordschaktning 2,200 m ³ à kr. 2: —	kr. 4,400: —	
Bergsprängning 4,000 » » » 8: —	» 32,000: —	» 36,400: —
Arbetsledning och diverse.....	» 15,300: —	
eller således tillsammanlagt		kr. 130,000: —

Såsom ovan framhållits, fortsätter vattenfallsstyrelsen, är det för ett framtida tillgodogörande av Masurforsen oundgängligt, att dessa arbeten nu komma till utförande. Någon tvekan om att en dylik ändring i planläggningen för kraftverket bör vidtagas, kan enligt vattenfallsstyrelsens uppfattning icke råda. De fördelar, som därigenom vinnas, vore nämligen betydande i förhållande till de kostnader, som behövde nedläggas för deras ernående, och det vore tvivelsutan synnerligen oklokt att, sannolikt för all framtid, avskära möjligheterna att tillgodogöra den vattenkraft, Masurforsen representerar. Däremot vore det givetvis ingen nödvändighet att i samband med sänkningen av turbinkammare, generatorsal och avlopp utföra den ifrågasatta utgrävningen av Masurforsen, vilket arbete enligt de reviderade kostnadsberäkningarna skulle kräva en kostnad av omkring 600,000 kronor, utan kunde därmed anstå, tills behov därav inträder.

Så vitt man nu kan bedöma, yttrar vattenfallsstyrelsen slutligen, torde den för Masurforsens tillgodogörande erforderliga ändringen i

kraftverkets planläggning kunna utföras inom ramen av de utav Kungl. Maj:t och Riksdagen beviljade anslag för Älvkarleby kraftverksbyggnad.

[27.]

Därest detta icke skulle bliva möjligt på grund av förhållanden, som nu icke kunna förutses, hemställer vattenfallsstyrelsen emellertid, att Kungl. Maj:t måtte bereda styrelsen tillgång till en ökning av anslaget, motsvarande den del av de beräknade kostnaderna för ifrågasvarande arbeten, med vilken det beviljade anslaget kan komma att överskridas.

Vattenfallsstyrelsens ifrågasvarande framställning går ej för närvarande ut på något anslag, men avser rätt att vidtaga vissa anordningar för att möjliggöra framtida tillgodogörande av Masurforsen, för vilket givetvis ytterligare anslag erfordras. Innan Masurforsens vattenkraft kan bringas till användning, måste nämligen forsens upprensning för en kostnad, som enligt styrelsens senaste beräkning dock skulle hålla sig omkring 600,000 kronor eller omkring 100,000 kronor lägre belopp än från början antagits.

*Departements-
chefen.*

Till ledning för bedömandet av betydelsen för kraftverket av en sådan anordning har styrelsen meddelat, att under de tider av året, då vattenföringen understiger 250 sm³, har beräknats, att följande kraftbelopp utöver det, som erhålles utan upprensning, skulle kunnat utvinnas:

Å r.	Minsta effektökning om dygnet under lågvattenperioden.	Summa kraftökning i hästkraftdagar under hela lågvattenperioden.	Lågvattenperiodens längd.	Kraftvinsten fördelad på hela året.
	Hkr.	Hkr. dagar.	Dagar.	Hkr. år.
1902	1,400	234,600	128	642
1903	1,650	199,800	88	547
1904	1,850	589,300	232	1,610
1905	1,200	184,700	121	505
1906	1,800	311,900	131	850
1907	2,150	231,500	92	635
1908	1,800	478,300	186	1,310
1909	1,000	186,300	120	510
1910	2,600	186,500	65	510
1911	1,700	506,700	217	1390
			Medeltal 852 hkr.	

[27.]

För att kunna bedöma värdet av kraftvinsten får man emellertid taga hänsyn till den ökning, som erhålles å de olika kategorier av kraft, som vid försäljning betinga olika pris. Beräknas ökningen i 1:a dygnskraft efter ett pris av 75 kronor för kilowatt, ökningen i 1:a dagkraft efter 60 kronor för kilowatt samt ökningen i 2:a kraft efter därmed överensstämmande pris, varierande med den större eller mindre del av året, varunder kraften är tillgänglig, har beräknats, att kronan under år med normal lågvattenmängd (80 sm³) skall kunna erhalla följande ökning av bruttoinkomsten från kraftverket:

	Brutto- inkomst.	Med avdrag för 1 % amortering å anläggningskostnaden.	
	Kronor.	Kronor.	% av anläggningskostnaden
A. Kraftstationen utbyggd för 45,000 hästkrafter.....	54,200	47,300	6,8 %
B. Kraftstationen utbyggd för 55,000 hästkrafter	83,470	76,320	10,7 %
Efter eventuell reglering av <i>Siljan</i> ökas kraftvinsten i proportion till den genom regleringen vunna ökningen av lågvattenmängden. Motsvarande inkomstsiffror vid en lågvattenmängd av 130 sm ³ bliva sålunda:			
A. Kraftstationen utbyggd för 45,000 hästkrafter	66,390	59,490	8,6 %
B. Kraftstationen utbyggd för 55,000 hästkrafter	95,400	88,250	12,3 %

I anläggningskostnaden är härvid icke inräknad lösen för vattenrätt, och de beräknade inkomsterna förutsätta full avsättning för all kraft, som kan levereras.

Denna utredning synes mig giva vid handen, att kraftverket bör planläggas så, att vattenkraften i Masurforsen i framtiden kan utnyttjas. När detta lämpligen bör ske, blir sedan beroende på avsättningen av krafttillgången vid verket. Någon nödvändighet att företaga upprensningen av forsens i sammanhang med den nu pågående utbyggnaden föreligger ej, enligt vad styrelsen framhåller.

I anledning av förevarande framställning torde styrelsen därför allenast böra erhålla bemyndigande att göra den för Masurforsens tillgodogörande erforderliga ändringen i kraftverkets planläggning, med åläggande för styrelsen att, om till följd av nämnda ändring kraftverksbyggnaden ej skulle kunna utföras för det anslagna beloppet, därom hos Kungl Maj:t göra anmälan.

Jag öfvergår nu till vattenfallsstyrelsens i ovan omförmälda skrivelse den 30 september 1912 gjorda anmälan angående behovet av anslag för år 1914 till Älvkarleby kraftverk.

I fråga om de arbeten, som skola utföras under år 1914, meddelar vattenfallsstyrelsen, att dammbyggnadsarbetena beräknas under nämnda år fortgå så, att västra delen av Storfallsdammen bygges, varjämte dammen i sin helhet kompletteras. Rensningen i Nygårdsforsen slutföres och jordschaktnings-, bergsprängnings- och murningsarbeten i tilloppskanalen fullbordas så, att vattnet kan framsläppas i kanalen. Beträffande maskin- och ställverkshus, fördelningsbassäng och avloppskanaler äro dessa avsedda att fullbordas, varjämte permanenta transportanordningar skola utföras. Maskin- och instrumenteringsmontage påbörjas och slutföres i huvudsak. Slutligen komma permanenta bostadshus att uppföras till det antal, som möjligen blir erforderligt utöver de redan uppförda. För nämnda arbeten erforderliga medel uppgå enligt vattenfallsstyrelsens beräkning till 2,500,000 kronor.

[27.]

På grund av vad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt om ett anslag för fortsättande av arbetena med anläggande av ett statens kraftverk vid Älvkarleby under år 1914 av 2,500,000 kronor.

I enlighet med den av vattenfallsstyrelsen sålunda gjorda framställningen får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att av det av Riksdagen för anläggande av ett statens kraftverk vid Älvkarleby beviljade anslaget å 9,210,000 kronor för år 1914 anvisa ett belopp av 2,500,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har Riksdagen för år 1913 anvisat ett belopp av 1,500,000 kronor att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar, användas för anläggning av ledningar, avsedda att distribuera elektrisk energi från stadens kraftverk vid Älvkarleby, samt för därmed sammanhängande arbeten, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 av tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor.

[28.]

Ledningar
för distribuering av
elektrisk
energi från
Älvkarleby.

I skrivelse den 30 oktober 1912 har vattenfallsstyrelsen nu gjort framställning om anslag för samma ändamål för år 1914.

Vattenfallsstyrelsen har därvid meddelat, att de underhandlingar rörande leverans av elektrisk energi från Älvkarlebyverket, som ägt rum, givit vid handen, att man redan de närmaste åren efter kraftverkets igångsättning med stor sannolikhet kan påräkna en avsättning från kraftverket av 15,000 å 20,000 kilowatt — detta fränsett det energibelopp, som skall tillhandahållas Söderfors bruks aktiebolag såsom ersättning för vissa av nämnda bolag till Kungl. Maj:t och kronan, i enlighet med ett vid propositionen om anläggande av ett kraftverk vid Älv-

[28.] karleby fogat förslag till avtal, försålda strand- och vattenområden m. m. Med hänsyn därtill torde det, säger styrelsen, komma att visa sig lämpligt att redan i samband med nu pågående anläggningsarbeten utbygga kraftverket för hela den effekt, som det av Riksdagen beviljade anslaget avser, således för omkring 30,000 kilowatt eller 45,000 turbinhästkrafter. För fullgörande av de närmast väntade energileveranserna samt för beredande av möjlighet att sedermera vid behov fullt utnyttja kraftverket är det därför enligt vattenfallsstyrelsens mening nödvändigt att redan före kraftverkets igångsättande utbygga distributionsnätet i betydande utsträckning.

För utförande av de distributionsanläggningar, däruti inberäknade de transformatorstationer, som krävas för fullgörande av energileveranser till kommuner, industriella anläggningar med flera, vilka vattenfallsstyrelsen finner anledning antaga skola bli avnämare av elektrisk energi från kraftverket, kommer enligt styrelsens beräkningar att åtgå ett belopp av omkring 5,000,000 kronor. Då det, yttrar vattenfallsstyrelsen vidare, med all sannolikhet kan förväntas, att kraftverket redan i början av år 1915 skall bli färdigt att påbörja de energileveranser, angående vilka kontrakt då träffats, samt givetvis sådana föfoganden böra träffas, att någon stagnation icke inträder i kraftavsättningen till följd av brist på medel för erforderliga distributionsanläggningar, anser styrelsen återstoden av det beräknade anslagsbehovet, eller således 3,500,000 kronor, böra redan under år 1914 ställas till vattenfallsstyrelsens disposition för utförande av motsvarande arbeten.

På grund av vad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1913 års Riksdag att för anläggning av ledningar, avsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk vid Älvkarleby samt för därmed sammanhängande arbeten för år 1914 anvisa ett belopp av 3,500,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Innan jag yttrar mig om ifrågavarande anslagsäskande, vill jag anmäla, att vattenfallsstyrelsen i sammanhang med sin framställning om anslag för år 1914 till distributionsledningar framhållit, hurusom det för ett fullt rationellt utnyttjande av den vattenmängd, som finnes tillgänglig endast vissa delar av året, ävensom för beredande av reserv för vattenkraftmaskineriet, för den händelse driften i kraftverket skulle försvåras eller förhindras av isbildning i älven, snart nog torde bli nödvändigt att anlägga ett värmekraftverk för anslutning på någon central punkt av distributionsnätet. Därest en ifrågasatt leverans av energi till statens järnvägar för elektrifiering av bansträckan Uppsala—Södertälje kommer till stånd, anser vattenfallsstyrelsen anlägg-

ningen av en värmekraftcentral bliva en nödvändighet jämväl med hänsyn till behovet av reserv vid krigstillfälle. På grund av vad sålunda anförts får det, säger vattenfallsstyrelsen, anses sannolikt, att en dylik värmekraftcentral redan under de närmaste åren bör anläggas. För detta ändamål skulle i sådant fall komma att erfordras ett kapital av omkring 1,000,000 à 1,500,000 kronor.

Vidare erinrar vattenfallsstyrelsen därom, att i det förslag till elektrisk utrustning av Älvkarlebyverket, som legat till grund för bestämmandet av den av Riksdagen beviljade anslagssumman för nämnda utrustning, en spänning å distributionslinjerna från kraftverket av 50,000 volt förutsattes. De sedermera förda underhandlingarna angående energileverans hava emellertid, säger vattenfallsstyrelsen, givit vid handen, att det här i vissa fall blir fråga om överföring av så stora effektbelopp på så långa avstånd, att det ställer sig ekonomiskt fördelaktigare att för överföringarna använda högre spänning än 50,000 volt. Det har nämligen, efter vad styrelsen uppgiver, visat sig, att vid höjning av spänningen över 50,000 volt de besparingar, som vinnas å ledningskostnaderna, överstiga de merkostnader, som uppstå för kraftverkets elektriska utrustning och för nedtransformeringarna. Närmare utredningar i denna fråga hava givit som resultat, att den för Älvkarlebyverket i sin helhet mest ekonomiska överföringsspänningen ligger mellan 70,000 och 80,000 volt. Då givetvis den för anläggningen i dess helhet mest fördelaktiga överföringsspänningen bör väljas, torde, fortsätter styrelsen, för kraftverkets elektriska utrustning eventuellt komma att erfordras ett något större anläggningskapital än det, som av Riksdagen för ändamålet anslagits. Huru stort belopp, som härför erfordras, anser vattenfallsstyrelsen det emellertid ännu vara för tidigt att döma om, innan det visat sig, huruvida de verkliga kostnaderna för kraftverkets elektriska utrustning komma att bliva större eller mindre än som beräknats i det av vattenfallsstyrelsen upprättade förslag, vilket låg till grund för Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut om anvisande av medel för utförande av kraftverksanläggningen.

Jag övergår nu till den föreliggande anslagsfrågan och erinrar därvid till en början om den redogörelse för utsikterna till avsättning av elektrisk energi från kraftverket vid Älvkarleby, som jag lämnade redan vid föredragning den 13 januari 1912 av vattenfallsstyrelsens framställning om anslag för år 1913 till ledningar för distribuering av elektrisk energi från nämnda kraftverk. Såsom jag då anförde, kan energien från Älvkarleby sannolikt ganska snart avsät-

[28.] tas inom norra Uppland samt södra Gästrikland med närgränsande del av Dalarna till där belägna järnbruk och övrig industri samt till städerna Gävle och Uppsala. Jag framhöll särskilt denna kraftkällas betydelse för den elektriska tackjärnsframställningen. Vidare framhöll jag, bland annat, hurusom det, om tillräcklig anslutning kunde ernås, torde kunna ifrågasättas att utsträcka ledningsnätet till södra Uppland, Västmanland och eventuellt Södermanland, i vilka delar av landet tillgången på vattenkraft är mycket begränsad och behovet av kraft ganska stort. Detta behov torde nämligen knappast kunna tillgodoses på lämpligare sätt än genom distribution av vattenkraft från Älvkarleby.

Vad beträffar den av vattenfallsstyrelsen nu gjorda framställningen har jag ingen annan erinran att göra mot densamma än att det anslagsbelopp, som synes böra äskas av nu instundande Riksdag — i enlighet med vad jag förut anfört ifråga om nödvändigheten att begränsa vissa anslagsbelopp — torde böra bestämmas till 2,500,000 kronor.

Av hela den summa, 5,000,000 kronor, som beräknats åtgå till utförandet av ledningar för distribuering av elektrisk energi från Älvkarleby, skulle alltså härefter återstå ett belopp av 1,000,000 kronor. Skulle mot förmodan jämväl detta belopp komma att för ändamålet erfordras redan under år 1914, torde framställning kunna göras till samma års Riksdag om rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis utanordna beloppet redan under sistnämnda år, då det naturligtvis är klart, att, om avsättningsmöjligheter yppa sig, verkets kapacitet bör till fullo utnyttjas så snart som möjligt efter fullbordandet.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för år 1914 anvisa ett belopp av 2,500,000 kronor att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar, användas för anläggning av ledningar, avsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk vid Älvkarleby samt för därmed sammanhängande arbeten.

Södertälje kanalverk.

[29.] I skrivelse den 30 november 1912 har vattenfallsstyrelsen gjort framställning om anvisande av anslag för åren 1913 och 1914 för inköp av inventarier och materialier för, bland annat, även Södertälje kanalverk.

Inköp av inventarier och materialier för Södertälje kanalverk.

I sin skrivelse erinrar vattenfallsstyrelsen, att styrelsen i sitt den 15 december 1910 avgivna utlåtande över det av särskilda sakkunniga

avgivna förslaget till ändrad uppställning av riksstaten, som sedermera i huvudsak av Kungl. Maj:t och Riksdagen år 1911 godkänts, anført, bland annat, att vid ett verk, vars affärsverksamhet befunne sig i normal stegring, anslag behövdes till inköp av nya inventarier och materialier utöver vad som slopades och avskreves. Med andra ord kunde detta uttryckas så, att anslag behövdes till ökning av förlagskapitalet för inköp av inventarier och materialier.

[29.]

Beträffande behovet av sådant anslag för Södertälje kanalverk anför vattenfallsstyrelsen, att för ifrågavarande ändamål torde under vart och ett av åren 1913 och 1914 erfordras för 5,000 kronor.

För det fall, yttrar vattenfallsstyrelsen vidare, att Kungl. Maj:t fortfarande skulle anse, att anslag för inköp av inventarier och materialier för Trollhätte kanalverk, så länge viss andel av Trollhätte kanalverks driftöverskott ingår till handels- och sjöfartsfonden, anvisas att utgå från nämnda fond, synes det styrelsen, som om de jämförelsevis obetydliga anslagen till förlagskapital för inköp av inventarier och materialier för Södertälje kanalverk lämpligen kunde under samma begränsade tidsperiod jämväl anvisas att utgå från handels- och sjöfartsfonden.

På grund av det anförda har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes till förlagskapital för inköp av inventarier och materialier anvisa från handels- och sjöfartsfonden för vart och ett av åren 1913 och 1914 ett anslag å 5,000 kronor för Södertälje kanalverk. Därest detta icke skulle bifallas, har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att under rubriken utgifter för kapitalökning för samma ändamål för år 1914 bevilja ett anslag å 10,000 kronor för Södertälje kanalverk, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis under år 1913 av tillgängliga medel utanordna hälften av ifrågavarande anslagsbelopp.

Då anledning ej torde föreligga att av handels- och sjöfartsfonden anvisa medel till inköp av inventarier och materialier för Södertälje kanalverk, får jag, som i fråga om beloppets storlek ej funnit anledning till anmärkning, alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för inköp av inventarier och materialier för Södertälje kanalverk för år 1914 anvisa ett anslag av 10,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1913 av tillgängliga medel utanordna 5,000 kronor.

Fond för bibanor i vissa delar av riket.

[30.]
 Avsättning
 till fond för
 bibanor i
 vissa delar
 av riket.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition har 1911 års Riksdag *dels* beslutat, att för att underlätta åstadkommandet av bibanor inom västra delarna av Värmlands, Kopparbergs och Jämtlands län samt delar av Bohuslän och Dalsland skall bildas en lånefond av 5,000,000 kronor att avsättas under fem år från och med år 1912 med 1,000,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blivit till utgående under ett av dessa år anvisat, må för ett efterföljande år av samma femårsperiod disponeras, med rätt för Kungl. Maj:t att från denna fond anvisa statslån till understödjande av nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar, om vilka här är fråga, *dels ock* för avsättning till berörda fond beviljat ett anslag för år 1912 av 1,000,000 kronor.

Då jag sistlidet år hemställde till Kungl. Maj:t att föreslå Riksdagen att för år 1913 för avsättning till fonden upptaga ett belopp av 1,000,000 kronor, omnämnde jag tillika, att ansökningar redan inkommit om lån för tre bibanor med en beräknad byggnadskostnad om tillhoppa 12,108,000 kronor samt att fonden således syntes hava att fylla ett starkt känt behov.

Jag hade därvid tagit i övervägande, huruvida ökning av fondens belopp borde föreslås, men, särskilt av det skäl att allenast ett år förflutit, sedan fondens storlek av Kungl. Maj:t och Riksdagen fastställdes samt att ännu ej någon av låneansökningarna kommit i det skick, att densamma kunnat underställas Kungl. Maj:ts prövning, för min del funnit ökningen bära anstå tills vidare.

Vid 1912 års Riksdag framlade sedan enskilda motionärer förslag om ökning av fonden med 2,500,000 kronor.

Statsutskottet yttrade härom, att ehuru utskottet ej kunde fördölja för sig, att högre belopp inom en nära framtid torde vara erforderligt, utskottet ansåge sig ej på grund allenast av i motionerna föreliggande utredning bära föreslå anslagssummans höjande, så mycket mindre som, om Kungl. Maj:t funne höjning vara erforderlig, framställning härom torde komma att av Kungl. Maj:t göras hos Riksdagen.

I enlighet med utskottets hemställan blevo motionerna av Riksdagen avslagna.

Enligt vad jag inhämtat, finnas för närvarande på remiss hosväg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansökningar om statslån ur ovannämnda fond för följande järnvägar beräknade till nedan angiven kostnad:

	Beräknad kostnad.
Älvdalen—Särna	2,572,000
Bengtsfors—Åmot	6,536,000
Mellerud—Smedberg	3,000,000
Smedberg—Ed	3,900,000
Edebäck—Slättne	2,861,000
Summa kronor	18,869,000

[30].

Beträffande järnvägen Mellerud—Smedberg märkes dock, att ansökan om koncession ännu ej ingivits.

Jämväl ytterligare framställningar om lån från ifrågavarande fond äro, enligt vad är mig bekant, att förvänta.

Ehuru jag fortfarande ej kan i detalj avgöra, i vad mån berörda banor böra ifrågakomma till understöd från fonden, synes mig den höga slutsumman av deras beräknade anläggningskostnader giva vid handen, att ökning av fonden redan nu bör ske. Vilket belopp, som bör tillkomma, är på det stadium, vari frågan ännu befinner sig, svårt att avgöra. Å ena sidan bör man sörja för, att de viktiga kommunikationerna i gränstrakterna bliva tillgodosedda, men å andra sidan bör man ej genom för stor ökning framkalla planer på järnvägar, som ej äga nationalekonomiskt berättigande. Uppenbart lärer det också vara olämpligt att alltför mycket öka ifrågavarande fond, som allenast är avsedd för vissa trakter och som anvisats på grund av föreliggande särskilda förhållanden. Det kunde, om så skedde, befaras, att staten bleve alltför djupt engagerad i vissa järnvägsföretag och att för järnvägsbyggnader i andra på kommunikationer vanlottade trakter i landet anspråk jämväl kunde med visst fog framkomma på lindrigare lånevillkor än de, som hittills i allmänhet gällt för statens understödjande av enskilda järnvägars tillkomst.

En överslagsberäkning har kommit mig att för närvarande stanna vid en höjning av fonden med 3,000,000 kronor eller till 8,000,000 kronor. För att sammanfalla med femårsperioden för den redan beslutade fonden, torde denna ökning lämpligen kunna fördelas på tre år från och med år 1914 med 1,000,000 kronor om året.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att besluta *dels* att öka den för att underlätta åstadkommandet av bibanor inom västra delarna av Värmlands, Kopparbergs och Jämtlands län samt delar av Bohuslän och Dalsland av 1911 års Riksdag beslutade lånefonden från 5,000,000 kronor till 8,000,000

[30.]

kronor på det sätt, att under tre år från och med år 1914 avsättas ytterligare 1,000,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blivit till utgående under ett av dessa år anvisat, må för ett efterföljande år av samma treårsperiod disponeras, med rätt för Kungl. Maj:t att från denna fond anvisa statslån till understödjande av nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar, om vilka här är fråga, dels ock att de för åtnjutande av lån från den av 1911 års Riksdag beslutade fonden föreskrivna villkor och bestämmelser skola gälla även för lån ur den sålunda ökade fonden; samt

att för avsättning till fonden för att underlätta åstadkommande av bibanor inom vissa delar av riket i riksstaten för år 1914 upptaga ett belopp av 2,000,000 kronor.

Järnvägslånefonden.

[31.]
Afsättning
till järn-
vägslåne-
fonden.

Jag tillåter mig vidare erinra, att 1910 års Riksdag till låneunderstöd för enskilda järnvägar beviljat och ställt till Kungl. Maj:ts förfogande ett extra anslag av 7,500,000 kronor att utgå under fem år från och med år 1912 med 1,500,000 kronor årligen; och får jag därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för avsättning till järnvägslånefonden i riksstaten för år 1914 upptaga ett belopp av 1,500,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda tillstyrkt och hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla samt förordnade, att avtryck av detta protokoll skulle överlämnas till finansdepartementet för att tjäna till ledning vid författande af Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

Nils Ädelgren.

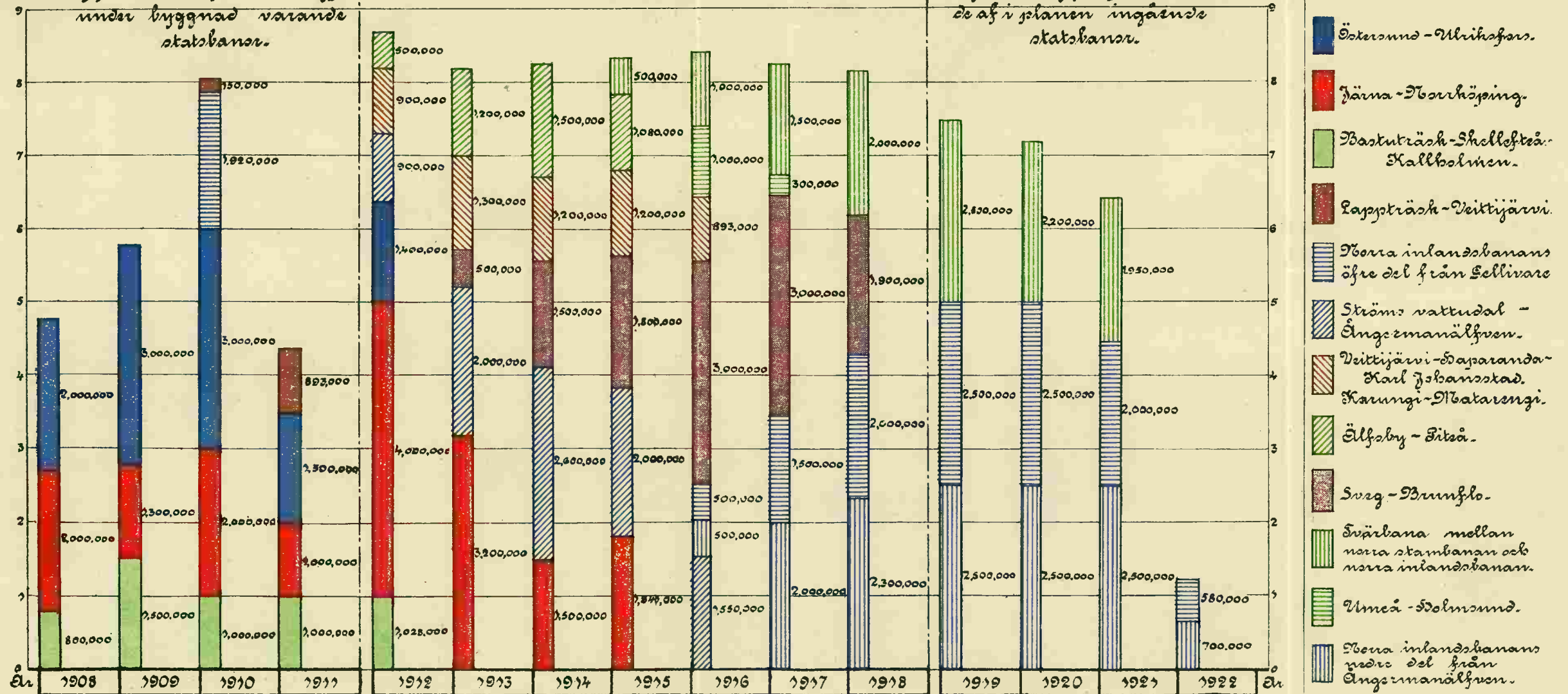
Plan för statens järnvägsbyggnader under tiden år 1912 - år 1918.

Åf riksdagen för nedan angifna år beviljade anslag för under byggnad varande statsbanor.

Siffrorna beteckna erforderliga anslag för angifna år.

Ärligen efter år 1918 erforderliga anslag för fullbordande af i planen ingående statsbanor.

Millioner kronor.

Bil. 2.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1913.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Petersson, anmälde i underdånighet
följande ärenden rörande utgifterna för kapitalökning i vad angår jord-
bruksdepartementet.

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 1 saml.

Statens affärsverksamhet.

Statens domäners fond.

[30.]
Inköp av
skogbärande
eller till
skogsbörd
tjänlig mark.

I underdånig skrivelse den 30 maj 1911 angående regleringen av utgifterna för kapitalökning i vad angår jordbruksärendena anmälde Riksdagen, bland annat, att Riksdagen med anledning av väckta motioner beslutat att för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark för år 1912 anvisa ett belopp av 500,000 kronor.

På framställning av Kungl. Maj:t beviljade härefter 1912 års Riksdag för år 1913 ett anslag för samma ändamål av 800,000 kronor.

Uti underdånig skrivelse den 30 september 1912 har nu domänstyrelsen hemställt, att jämväl för år 1914 måtte uppföras ett anslag för kapitalökning å 800,000 kronor till inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark. Styrelsen har därvid anfört, att styrelsen väl knappast behövde framhålla betydelsen av att erforderliga medel anskaffades för inköp av mark, som befunes vara av vikt för utvecklingen av statens skogsväsende och kunde på skäliga villkor förvärvas. Behovet av sådana medel syntes numera icke kunna fyllas enbart genom inflytande försäljningsmedel för smärre kronoegendomar och lägenheter.

I likhet med domänstyrelsen anser jag det vara av synnerlig vikt, att nödiga medel för inköp av skogsmark finnas för Kungl. Maj:t tillgängliga. Anslaget bör vara så rundligt tilltaget, att kronan så vitt möjligt icke skall se sig nödsakad att i brist av medel avstå från förmanliga köp. Jag anser mig därför böra tillråda en höjning av anslaget till 1,000,000 kronor och hemställer följaktligen, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för inköp av skogbärande eller till skogsbörd
tjänlig mark för år 1914 anvisa ett anslag av 1,000,000
kronor.

[31.]
Kostnader
för bostads-
lägenheter
åt vissa
jägmästare.

I sin ovannämnda skrivelse av den 30 september 1912 har domänstyrelsen vidare hemställt om åtgärders vidtagande för beredande av medel till anordnande av bostadslägenheter åt vissa jägmästare, och har styrelsen i sådant avseende anfört följande.

Inom Arjeplogs revir av Norrbottens län finnes icke någon annan plats än Arjeplogs kyrkby, där jägmästaren lämpligen kunde vara bosatt. I nämnda by vore det emellertid ytterst svårt att för en dylik tjänsteman erhålla bostad, om ock jägmästaren för närvarande kunnat förhyra en mindre sådan. Styrelsen hade, då tillfälle yppats att inköpa en redan befintlig bebyggd lägenhet, vilken genom nödiga reparationer och erforderlig nyinredning kunde sättas i tidsenligt skick, ansett kostnaderna för inköpet och förbättringsarbetena kunna begränsas till 25,000 kronor. Skulle däremot särskild tomt inköpas och erforderliga byggnader å sådan uppföras, torde helt visst kostnaderna icke kunna hållas inom detta belopp, enär Arjeplog vore en fjällort, belägen omkring 17 mil från norra stambanan. Av nämnda 25,000 kronor skulle 10,000 kronor behöva tagas i anspråk redan under år 1913.

Inom Stensele revir av Västerbottens län hade frågan om jägmästarbostads uppförande inom Stensele kyrkby första gången upptagits i generalförslaget för år 1910. Hela kostnaden för bostadens uppförande, inberäknat tomtplatsens anskaffande, uppskattades därvid till i runt tal 21,000 kronor, därav 6,000 kronor anvisades för år 1910 och ytterligare 10,000 kronor för år 1911. Av dessa hittills sålunda anvisade 16,000 kronor vore ännu endast 7,400 kronor i avrundat tal använda, nämligen dels 1,000 kronor till inköp av tomt, dels 6,400 kronor till beredande och framforsling av grundsten samt till avverkning och framkörning av byggnadsvirke till byggnadsplatsen. Styrelsens framställning i generalförslaget för år 1912 om anvisandet till bostadens fullbordande av 23,600 kronor utöver då använda 7,400 kronor hade Kungl. Maj:t ej funnit skäl bifalla. Sedan styrelsen låtit verkställa undersökning angående orsakerna till förenämnda enligt styrelsens förmenande oskäligt höga kostnader för framforsling av virke och sten till byggnaderna och därvid funnit, att bland annat därtill bidragit det förhållandet, att för mycket virke avverkats och framkörts, hade styrelsen måst gå i författning om realiserande för domämfondens räkning av en del av det framskaffade byggnadsvirket, vadan också motsvarande del av avverknings- och framforslingskostnaderna, efter styrelsens beräkning utgörande omkring 1,700 kronor, borde avföras från byggnadskostnaderna och påföras kostnaderna för avverkning av saluvirke inom reviret. I övrigt hade de dryga kostnaderna för detta ändamål i icke oväsentlig grad berott på olämpliga anordningar av jägmästaren. Då styrelsen emellertid ansåge, att å denna avsides belägna ort, 16 mil från järnväg, och med rådande fullständig brist på hyreslägenheter, som lämpade sig för en revirförvaltare och dennes expeditiionslokal, krävdes åtgärder för

anordnande av en sådan bostad, ville styrelsen hemställa, att medel bereddes för fullbordande av dylik bostad med tillhörande uthus under år 1914 till ett belopp av 21,300 kronor samt att därav förskottsvis under år 1913 av tillgängliga statsmedel måtte få utgå intill 10,000 kronor för grundläggning och byggnadernas uppförande, då med deras inredning samt planeringsarbeten m. m. borde anstå till ett följande år. Totala kostnaden för anordnande av denna jägmästarbostad beräknades alltså till 26,000 kronor, vartill komme 1,000 kronor för inköp av tomten.

Genom en under år 1911 Lycksele kyrkplats övergången vittomfattande eldsolycka miste de båda därstädes då bosatta jägmästarna i Norra och Södra Lycksele revir sina innehavda förhyrda bostäder. Byggnadsverksamheten på kyrkplatsen hade därefter icke haft den omfattning, att lämpliga bostäder kunnat af dessa tjänstemän förhyras. Domänstyrelsen hade därför måst medgiva jägmästaren i Norra Lycksele revir tillstånd att tills vidare få bo vid Vindelns järnvägsstation, drygt 6 mil från Lycksele, medan jägmästaren i Södra Lycksele revir, vilken allt sedan branden haft en tillfällig och trång bostad i en bondgård utom kyrkbyn, numera lyckats förhyra en om ock för anordnande av lämplig expeditionlokal otillräcklig bostad å kyrkplatsen. Då olägenheterna med dessa anordningar i båda fallen vore påtagliga och måste betecknas såsom hinderliga för en rätt vård av revirens angelägenheter samt dessa olägenheter icke heller syntes kunna genom byggnadsföretag från enskildas sida under en överskådlig framtid hävas, tvekade styrelsen icke att förnya sitt under år 1911 framlagda förslag att i Lycksele anordna två jägmästarbostäder, något modifierat med hänsyn till bostädernas storlek och kostnaderna för desamma, men med tillägg för medel till förvärvande av tomter för desamma. Varje sådan bostad beräknades kunna uppföras för intill 23,000 kronor, vartill komme ungefär 1,500 kronor för tomtförvärvet, således tillhoppa för två bostäder 49,000 kronor, därav 23,000 kronor — för inköp av tomter, framforsling av virke och sten, grundläggning m. m. — ansåges böra förskottsvis utanordnas redan under år 1913.

Slutligen ville styrelsen förnya sitt år 1911 avgivna förslag till uppförande av jägmästarbostad i Kosta revir av Kronobergs län.

Genom förenklingar och minskning av byggnadernas storlek ansåge sig styrelsen numera kunna begränsa hela kostnadsbeloppet för en dylik bostad till 20,000 kronor från förut ifrågasatta 25,000 kronor, och vore det önskligt, att av förstnämnda belopp redan under år 1913 en summa av 5,000 kronor finge disponeras till grundläggningsarbeten och byggnadsvirkes beredande och framforsling. Å Kosta kronopark finnes passande tomt, varför några kostnader för förvärvande av sådan

icke behövde ifrågakomma. Styrelsen hade redan förut för Kungl. Maj:t framhållit de skäl, som borde vara avgörande för revirförvaltarens placering å nämnda kronopark, som vore den största inom reviret och i övrigt centralt belägen inom detsamma.

Domänstyrelsen vore icke i tillfälle att nu framlägga fullständiga ritningar och kostnadsförslag för dessa jägmästarbostäder, vilka torde böra vara av något olika beskaffenhet i de nordliga delarna av landet och i de sydligare belägna, men skulle styrelsen framdeles under år 1912 till Kungl. Maj:t inkomma med dylika. I utgiftsbeloppen, sådana de nu beräknats, inginge kostnaderna för uppförande av behövliga ekonomihus, för tomternas planering och inhägnande, för anordnande av brunn samt för nödiga utfartsvägars beredande från respektive bostadslägenheter. Värdet av byggnadsvirket å rot, vilket i den utsträckning dylikt erfordrades för bostäders uppförande vore ämnat att erhållas från statens egna skogar, inginge icke i de här beräknade kostnadssummorna.

Sedermera har domänstyrelsen till Kungl. Maj:t inkommit med de i styrelsens förenämnda skrivelse omförmälda ritningar och kostnadsförslag till ifrågavarande jägmästarbostäder.

Beträffande den föreslagna jägmästarbostaden inom Kosta revir har domänstyrelsen med särskild skrivelse den 17 december 1912 överlämnat fyra ritningar och ett kostnadsförslag till manbyggnad samt fyra utkast, omfattande tre alternativ, till uthusbyggnad. Styrelsen har därvid anfört, att det nu befunnits, att kostnaderna för manbyggnadens uppförande, då nödigt byggnadsvirke erhöles på rot å Kosta kronopark inom 5 kilometer från byggnadsplatsen, skulle belöpa sig till i runt tal 15,500 kronor. För uthuslängan, rymmande bak- och tvättstuga, drängkammare, stall, ladugård, vagnbod, vedbod, matbod, torkvind och foder-skulle, skulle byggnadskostnaderna enligt alternativ 1 uppgå till i runt tal 5,800 kronor, enligt alternativ 2 till 4,800 kronor och enligt alternativ 3 till 4,600 kronor. Då alternativ 1 vore det enligt styrelsens förmenande enda tillfredsställande, hade styrelsen förordat detta till utförande. För svinhus och avträdeshus beräknade styrelsen en kostnad av 300 kronor samt för planering, plantering och gårdstomtens instängning m. m. 400 kronor. Sammanlagda kostnaden skulle alltså belöpa sig till i avrundat tal 22,000 kronor, eller 2,000 kronor mera än vartill den beräknats och uppgivits uti styrelsens förenämnda i skrivelse den 30 september 1912 framställda förslag. Styrelsen hemställde nu om anvisande av 22,000 kronor till anordnande av jägmästarbostad å kronoparken Kosta, av vilket belopp 6,000 kronor torde få förskottsvis utgå

redan under år 1913 till grundläggningar, byggnadsvirkes transport och beredning.

Slutligen har domänstyrelsen med skrivelse den 30 december 1912 överlämnat 6 ritningar med tillhörande kostnadsförslag till den ifrågasatta jägmästarbostaden i Stensele revir samt beträffande denna och de föreslagna jägmästarbostäderna i Norra och Södra Lycksele revir anført följande. För avverkning och framkörning av byggnadsvirke samt för uttagning och framforsling av grundsten till byggnaden i Stensele vore, sedan en del av det av jägmästaren alltför rikligt tilltagna byggnadsvirket försålts och motsvarande del av avverkningskostnaden lagts på detsamma, utgivna omkring 4,710 kronor. För manbyggnaden enligt den vidfogade byggnadsritningen hade slottsbyggmästaren Emil Johansson i Stockholm med ledning av uppgifter, som inhämtats från arbetsorten, beräknat kostnaden till omkring 16,600 kronor, om kakelugnar användes i stället för värmeledning enligt varmluftssystemet; med användning av detta system för uppvärmning skulle byggnadskostnaden ställa sig ungefär 1,000 kronor högre. För nödig uthusbyggnad, rymmande tvättstuga, redskapsbod, matbod och vedbod enligt den bilagda ritningen, beräknades kostnaden till 3,400 kronor, för hemlighus 300 kronor, för brunn 220 kronor, för stängsel kring tomten 280 kronor samt för planering och vägar 250 kronor, vadan hela kostnaden för denna bostad skulle belöpa sig till 25,760 kronor, om kakelugnar anordnades för uppvärmningen i stället för värmeledning. Av detta belopp skulle alltså ytterligare erfordras 21,050 kronor eller, om något beräknades för oförutsedda utgifter, de 21,300 kronor, som domänstyrelsen redan i sitt statförslag av den 30 september 1912 beräknat.

De båda av domänstyrelsen i statförslaget föreslagna jägmästarbostäderna i Lycksele vore ämnade att uppföras efter samma ritningar som Stensele-bostaden. Kostnaden för var och en av dem, inbegripet köpeskillingen för tomten, hade styrelsen i nämnda förslag upptagit till 24,500 kronor, men hade detta skett under antagande, att tomten för båda bostäderna kunde förvärfvas för 3,000 kronor. Nu föreläge ett formligt erbjudande från ägaren av den mark, å vilken bostäderna vore avsedda att uppföras, om försäljning av tomten till ett pris av lägst 5,000 kronor. På grund av Lycksele kyrkbys gynnsamma läge på blott 6 mils avstånd från järnväg mot 16 mil till Stensele hade styrelsen ansett, att varje bostad med tillhörande uthusbyggnader och anläggningar kunde byggas omkring 3,500 kronor billigare, så att kostnaden alltså skulle uppgå till 22,260 kronor, vartill komme inköpspriset för tomt, 2,500 kronor,

eller tillhopa 24,760 kronor, vartill borde läggas 240 kronor för oförut-
sedda utgifter, således jämnt 25,000 kronor för varje bostad.

I detta sammanhang har domänstyrelsen meddelat, att förenämnda
kostnader för bostäderna i Stensele och Lycksele vore beräknade under
förutsättning, att den inre målningen endast bleve grundmålning, att
enkla och billiga tapeter i första hand begagnades och att byggnaderna
icke bleve utvändigt brädfordrade, varför kompletteringsarbeten komme
att bliva erforderliga om några år, sedan byggnaderna satt sig i till-
räcklig grad.

Domänstyrelsen ansåge det synnerligen nödigt, att en effektiv och
i detalj gående kontroll över byggnadsarbetet utövades, varigenom man
förvissade sig om, att arbetet bleve utfört med omsorg och noggrannhet
och till byggnadernas långvariga bestånd. Vederbörande jägmästare
varken ägde den kompetens, som fordrades, eller kunde för sina tjänste-
åligganden ägna tillräcklig tid åt en dylik kontrollverksamhet, varför
styrelsen ansett det vara nödvändigt att anställa en särskild kontrollant
gemensamt för de tre nu ifrågavarande bostäderna, för vilkens avlönande
och resekostnader torde, då kontrollverksamheten komme att utsträckas
över två år (1913—1914), erfordras ett anslag å intill 3,000 kronor.
Styrelsen vore övertygad om, att dessa medel komme att lämna god
valuta i form av ett solitt arbete.

Domänstyrelsen har nu hemställt, att för år 1914 måtte anvisas till
uppförande av jägmästarbostäder i Stensele, Norra Lycksele och Södra
Lycksele revir respektive 21,300 kronor, 25,000 kronor och 25,000 kronor
samt till arvode m. m. åt en kontrollant 3,000 kronor eller tillhopa 74,300
kronor. Av detta belopp föreslår domänstyrelsen, att förskottsvis under
år 1913 skulle utgå intill 34,300 kronor, varav enligt vad jag inhämtat
8,000 kronor för jägmästarbostaden i Stensele revir, 12,500 kronor för
vardera av Lyckselebostäderna och 1,300 kronor till kontrollantarvode.

En sammanställning av för år 1914 enligt domänstyrelsens slutliga
förslag erforderliga anslag till jägmästarbostäders anskaffande m. m.
visar således följande utgiftsbelopp:

inom Arjeplogs	revir	25,000 kronor,	varav för år 1913	10,000 kronor,
» Stensele	»	21,300	»	»
» Norra Lycksele	»	25,000	»	»
» Södra	»	25,000	»	»
» Kosta	»	22,000	»	»
arvode m. m. åt kontrollant		3,000	»	»

tillsammans 121,300 kronor, därav för år 1913 50,300 kronor.

Departements-
chefen.

Mot de ingivna ritningarna och kostnadsförslagen samt de av domänstyrelsen verkställda beräkningarna har jag vid företagen granskning icke funnit något att erinra. Förslaget att anställa en särskild kontrollant att övervaka uppförandet av jägmästarbostäderna i Stensele och Lycksele kan jag ej finna vara annat än välbetänkt. Med hänsyn härtill och då det torde vara av vikt, att åtgärder snarast möjligt vidtagas för beredande av bostadslägenheter och lämpliga expeditiionslokaler m. m. åt jägmästarna uti nu ifrågavarande revir, anser jag mig böra tillstyrka, att det begärda anslaget, 121,300 kronor, för ändamålet beviljas. Tillika vill jag tillstyrka, att av detta belopp måtte få av tillgängliga medel redan under innevarande år utanordnas högst 50,300 kronor.

På grund härav får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för anskaffande av bostäder m. m. åt jägmästarna i Arjeplogs, Stensele, Norra Lycksele, Södra Lycksele och Kosta revir för år 1914 anvisa ett anslag å 121,300 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav förskottsvis av tillgängliga medel under innevarande år utanordna högst 50,300 kronor.

Statens utlåningsfonder.

[32.]
Odlingslåne-
fonden.

Tid efter annan, senast enligt skrivelse den 26 maj 1908 för åren 1909—1913, medgav Riksdagen, att till odlingslånefonden finge årligen ej mindre ingå de till statskontoret inflytande annuiteter å odlingslån, än även av riksgäldskontoret, i mån av behov och uppå rekvisition av Kungl. Maj:t, överlämnas medel till så stort belopp, som jämte de till fonden ingående annuiteter kunde erfordras till fyllande av högst en miljon kronor årligen.

Då emellertid, jämlikt de av Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1910 godkända grunder för en förändrad uppställning av riksstaten, nödig kapitalökning för ifrågavarande fond för framtiden skulle anvisas såsom anslag å riksstaten, föreslog Kungl. Maj:t i propo-

sition den 24 mars 1911, för möjliggörande av en utlåning från fonden jämväl under år 1912 av 1,000,000 kronor, att Riksdagen måtte till kapitalökning för odlingslånefonden för sistnämnda år anvisa ett anslag av 524,000 kronor att utgå av lånemedel. Riksdagen biföll denna framställning.

Till kapitalökning för fonden för innevarande år har därefter Riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anvisat ett anslag av 485,000 kronor att utgå av lånemedel.

Det av Riksdagen år 1908 lämnade medgivandet, att utlåningen från fonden finge årligen uppgå till 1,000,000 kronor, gäller till och med år 1913. Då jag anser, att det bör beredas möjlighet att även under år 1914 anvisa lån till högst sistnämnda belopp, torde bemyndigande därtill för Kungl. Maj:t begäras av Riksdagen.

För att tillgodose en dylik utlåning under år 1914 behöver fonden en kapitalökning. Enligt uppgifter från statskontoret har beräknats, att till fonden komma att under nämnda år inflyta kapitalavbetalningar å 550,000 kronor, vadan en kapitalökning å 450,000 kronor synes böra tillföras fonden.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels medgiva, att under år 1914 ett belopp av 1,000,000 kronor må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från odlingslånefonden;

dels ock till kapitalökning för odlingslånefonden för år 1914 anvisa ett anslag av 450,000 kronor att utgå av lånemedel.

Med bifall i huvudsak till vad Kungl. Maj:t i proposition föreslagit angående lån av statsmedel för beredande av tillfälle för arbetare att på landsbygden förvärva egna hem, medgav Riksdagen, enligt skrivelse den 14 maj 1904, att under åren 1905—1909 finge av Kungl. Maj:t disponeras högst 10 miljoner kronor att såsom statslån tilldelas de hushållningssällskap samt för ändamålet särskilt bildade aktiebolag och föreningar, vilka ville genom utlämnande av egnahems-lån bereda mindre bemedlade arbetare tillfälle att på landsbygden förvärva egna hem, samt bemyndigade riksgäldskontoret att under nämnda år tillhandahålla statskontoret högst 10 miljoner kronor för bildande av en egnahemslånefond att för ovan angivna ändamål användas.

[33.]
Egnahems-
lånefonden.

År 1908 beslöt Riksdagen, bland annat, att bemyndiga riksgäldskontoret att, på rekvisition i mån av behov, till egnahemslånefonden överlämna ej mindre för år 1908, utöver vad Riksdagens år 1904 fattade beslut angående egnahemslånefonden föranledde, ett belopp av högst 800,000 kronor, än även för vart och ett av åren 1909—1913 medel till så stort belopp, som funnes erforderligt för att tillsammans med till fonden inflytande ränte- och kapitalbetalningar å utlämnade lån samt andra fonden tillhöriga medel såväl bestrida vissa fonden åliggande utgifter som ock tillgodose ett årligt lånebehov av 5 miljoner kronor.

Genom kungörelse den 13 juni 1908 fastställdes förändrade allmänna villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelse.

Enligt de grunder, som från och med år 1912 tillämpas i fråga om riksstatens uppställning, skall numera fondens ränteavkastning efter avdrag av dess driftkostnader beräknas i riksstaten och tillföras statsregleringsfonden, under det att den kapitalförstärkning, som för utlåningen är erforderlig, skall uppföras i riksstaten såsom utgift för kapitalökning och tillföras egnahemslånefonden från statsregleringsfonden.

Genom proposition den 24 mars 1911 föreslog Kungl. Maj:t, under åberopande av de nya grunderna för riksstatens uppställning, Riksdagen att till ökning av egnahemslånefondens kapital för år 1912 anvisa ett anslag av 5 miljoner kronor att utgå av lånemedel ävensom besluta, att av inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån skulle från och med samma år det belopp, som kunde återstå, sedan fondens driftkostnader blivit från räntorna bestridda, tillföras statsverket.

Denna framställning blev av Riksdagen bifallen.

Till 1912 års Riksdag avlät Kungl. Maj:t proposition om viss ändring i gällande allmänna villkor och bestämmelser för ifrågavarande egnahemslånerörelse. Denna proposition bifölls, och har kungörelse i ämnet utfärdats den 10 juni 1912.

Tillika föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att dels medgiva, att för år 1913 ett belopp av 7,500,000 kronor finge av Kungl. Maj:t enligt gällande bestämmelser disponeras till egnahemslån, dels ock i samband därmed till ökning av egnahemslånefondens kapital för år 1913 anvisa ett anslag av 7,365,000 kronor att utgå av lånemedel.

Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit bifölls av Riksdagen.

Då ansökningarna om lån ur egnahemslånefonden för år 1913 överstigit det för samma år tillgängliga och av Kungl. Maj:t jämväl disponerade beloppet, 7,500,000 kronor, samt denna lånerörelse fortfarande synes omfattas med livligt intresse och vara till stort gagn, anser jag

tillgång böra beredas till utlåning jämväl för år 1914 av samma belopp som för innevarande år.

Fonden hade vid 1912 års slut en icke utlånad kapitalbehållning av omkring 800,000 kronor. Inom statskontoret verkställda beräkningar giva vid handen, att de under år 1914 inflytande amorteringarna å egnahemslånefonden kunna upptagas till 200,000 kronor. Med hänsyn till dessa förhållanden synes mig den kapitalökning, som för år 1914 bör tillföras fonden, icke behöva beräknas högre än till 6,800,000 kronor.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels medgiva, att för år 1914 ett belopp av 7,500,000 kronor må av Kungl. Maj:t enligt gällande bestämmelser disponeras såsom lån från egnahemslånefonden;

dels ock till kapitalökning för egnahemslånefonden för år 1914 anvisa ett anslag av 6,800,000 kronor att utgå av lånemedel.

Fonden för fiskerinäringens befrämjande inrättades enligt beslut vid 1891 års Riksdag, då ett anslag av 100,000 kronor anvisades till densamma å extra stat för år 1892. Därefter anvisade Riksdagen upprepade gånger till fondens höjande anslagsmedel till sammanlagt belopp av 1,200,000 kronor. År 1907 bemyndigade Riksdagen riksgäldskontoret att för vart och ett av åren 1907—1911 på Kungl. Maj:ts rekvisition till ifrågavarande fond, i mån av behov, överlämna medel till så stort belopp, som finnes erforderligt för att tillsammans med till fonden inflytande annuiteter å utlämnade lån och andra fonden tillhöriga medel, med undantag för år 1907 av redan beviljat statsanslag, ej mindre bestrida viss angiven ränteutgift än även tillgodose ett årligt lånebehov av 750,000 kronor.

Vidare har Riksdagen till kapitalökning för ifrågavarande fond för vartdera av åren 1912 och 1913 anvisat ett anslag av 116,000 kronor, för att även under åren 1912 och 1913 750,000 kronor skulle komma att finnas tillgängliga för utlåning.

Nu har lantbruksstyrelsen i underdånig skrivelse den 9 november 1912 gjort framställning om beredande av medel i ändamål att även för år 1914 måtte ur fonden kunna tillgodoses ett lånebehov av 750,000 kronor. Styrelsen har därvid meddelat, att Kungl. Maj:ts befallnings-

[34.]
Fonden för
fiskerinäringens
befrämjande.

havande i Göteborgs och Bohus län tillkännagivit, att det belopp av 550,000 kronor, som för år 1912 funnits tillgängligt att utlåna inom nämnda län, av Kungl. Maj:ts befallningshavande utlämnats såsom lån till landstinget; att till landstinget inkommit ansökningar om 174 lån å ett belopp av tillhoppa 1,059,675 kronor, samt att landstingets nämnd härav beviljat 129 lån å tillsammans 542,200 kronor.

Beträffande det belopp av 200,000 kronor, som lantbruksstyrelsen under år 1912 haft att från fonden utlåna till hushållningssällskap och landsting inom andra län än Göteborgs och Bohus län, har styrelsen meddelat att detta belopp den 9 november 1912 så nära, som med hänsyn till de sökta lånens storlek varit möjligt, utlånats, i det att blott 100 kronor återstode outlånade. Därjämte finnes hos styrelsen inneliggande ansökningar om 13 lån å tillhoppa 16,300 kronor. Lånebehovet inom ifrågavarande delar av riket hade sålunda under år 1912 dittills utgjort 216,200 kronor.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län hade förklarat sig anse, att även för år 1914 ett belopp av 550,000 kronor lämpligen borde ställas till förfogande för ifrågavarande lånebehov inom sagda län. Med hänsyn härtill och då lantbruksstyrelsen ansåge, att lånebehovet ur samma fond inom övriga län, om ej fullt så åtminstone i huvudsak, borde kunna täckas med samma belopp som under åren 1912 och 1913 eller 200,000 kronor, syntes den summa av 750,000 kronor, som under ett vart av de senare åren funnits att utlåna ur denna fond, icke heller nödvändigt behöva överskridas år 1914.

Lantbruksstyrelsen har slutligen, under uttalande av sin fulla övertygelse om att den lånerörelse, som bedrives ur fonden för fiskerinäringens befrämjande, även under den närmaste framtiden skall komma att utgöra en synnerligen mäktig hävstång för vårt fiskes fortsatta utveckling, gjort ovan angivna hemställan.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande den 4 december 1912 förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till lantbruksstyrelsens förenämnda framställning samt meddelat att, då fondens för utlåning disponibla medel kunde beräknas under år 1914 komma att uppgå till 619,000 kronor, det belopp, som skulle erfordras för tillgode-seende under sistnämnda år av ett lånebehov av 750,000 kronor, alltså utgjorde 131,000 kronor.

Beträffande statskontorets beräkning av anslagsbehovet har genom sedermera från statskontoret erhållna upplysningar inhämtats, att vid denna beräkning inflytande amorteringar upptagits till 624,000 kronor, alltså endast 126,000 kronor lägre än den tillstyrkta utlåningssumman,

750,000 kronor. Att statskontoret, detta oaktat, uppskattat fondens kapitalökningsbehov till 131,000 kronor, beror på det av statskontoret tillämpade förfaringssätt i fråga om ränteberäkningen. Då emellertid de under år 1914 inflytande amorteringarna, som nämnt, beräknats uppgå till 624,000 kronor samt utlåningsbeloppet enligt min uppfattning fortfarande bör bestämmas till 750,000 kronor, anser jag mig böra föreslå, att som kapitalökning för år 1914 äskas allenast 126,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels medgiva, att under år 1914 ett belopp av 750,000 kronor må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från fonden för fiskerinäringens befrämjande;

dels ock till kapitalökning för samma fond under år 1914 anvisa ett anslag av 126,000 kronor att utgå av lånemedel.

I anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning beslöt 1906 års Riksdag inrättandet av en särskild fond å 300,000 kronor för befrämjande av uppodling av jord i Norrland och Dalarna, från vilken fond, i mån av tillgång, lån finge tilldelas landsting eller hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna låneunderstöd till mindre jordbrukare för uppodling av till åker lämplig mark. I sammanhang härmed godkände Riksdagen vissa allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur fonden samt bemyndigade riksgäldskontoret att för ändamålet under år 1907 i mån av behov tillhandahålla statskontoret ett belopp av högst 100,000 kronor.

[35.]
Norrländska
nyodlings-
fonden.

Den 22 juni 1906 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse angående villkoren för lån från denna fond, som benämndes norrländska nyodlingsfonden, av innehåll, bland annat, att lantbruksstyrelsen skulle äga att efter prövning av gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap eller landsting lån från fonden, med åliggande för styrelsen att om beviljade lån meddela uppgift till statskontoret.

Sedermera bemyndigade 1907 års Riksdag på framställning av Kungl. Maj:t riksgäldskontoret att under år 1908 i mån av behov tillhandahålla statskontoret ett belopp av högst 100,000 kronor att tillföras ifrågavarande fond.

Då det emellertid visade sig behövt, att fondens tillgångar ökades, bemyndigade 1908 års Riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, riksgäldskontoret att, i mån av behov, tillhandahålla statskontoret under år 1908 ett belopp av högst 100,000

kronor utöver redan bestämda högst 100,000 kronor samt under år 1909 ett belopp av högst 300,000 kronor att tillföras nämnda fond.

Härefter bemyndigade Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, riksgäldskontoret att under ett vart av åren 1910 och 1911 i mån av behov tillhandahålla statskontoret medel att tillföras omförmälda fond till så stort belopp, som funnes erforderligt för att tillsammans med till fonden inflytande annuiteter å utlämnade lån och andra fonden tillhöriga medel tillgodose ett lånebehov av 300,000 kronor för vardera året.

Under hänvisning till de förändrade grunder för uppställning av riksstaten, vilka skulle tillämpas från och med år 1912 och enligt vilka nödig kapitalökning för norrländska nyodlingsfonden för framtiden skulle anvisas såsom anslag å riksstaten, föreslog Kungl. Maj:t i proposition den 24 mars 1911, för möjliggörande av utlåning från fonden jämväl under år 1912 av 300,000 kronor, att Riksdagen måtte, till ökning av norrländska nyodlingsfondens kapital, för sistnämnda år anvisa ett anslag av 210,000 kronor att utgå av lånemedel. Riksdagen biföll denna framställning.

För möjliggörande även under innevarande år av en utlåning av 300,000 kronor har sistlidet års Riksdag på Kungl. Maj:ts förslag av lånemedel anvisat till kapitalökning för nu ifrågakvarande fond ett anslag av 172,000 kronor.

Denna fond har varit mycket anlita, i det att nästan hela det disponibla beloppet årligen utlämnats såsom lån. Härav framgår, att fonden i de orter, den avsett att gagna, befunnits kunna på ett ändamålsenligt sätt fylla sin viktiga uppgift. Jag anser därför, att åtgärder böra vidtagas för att även under år 1914 ett lånebehov av 300,000 kronor må kunna från fonden tillgodoses.

Då enligt från statskontoret erhållen uppgift de under år 1914 till ifrågakvarande fond inflytande kapitalavbetalningarna kunna beräknas uppgå till 200,000 kronor, torde fonden böra tillföras en kapitalökning av 100,000 kronor.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels medgiva, att under år 1914 ett belopp av 300,000 kronor må enligt gällande bestämmelser disponeras såsom lån från norrländska nyodlingsfonden;

dels ock till kapitalökning för norrländska nyodlingsfonden för år 1914 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av lånemedel.

Med bifall i huvudsak till vad Kungl. Maj:t i proposition angående bildande av en jordförmedlingsfond föreslagit, bemyndigade 1907 års Riksdag riksgäldskontoret att för ändamålet under åren 1908—1909 tillhandahålla statskontoret ett belopp av högst 2,000,000 kronor samt medgav, att Kungl. Maj:t finge under nämnda år disponera fondens samtliga kapitaltillgångar till förlagslån åt hushållningssällskap samt åt aktiebolag och föreningar, vilka hade till uppgift att befrämja förvärvandet av egna hem. För lånerörelsen skulle gälla vissa av Riksdagen antagna allmänna bestämmelser, vilka fastställdes av Kungl. Maj:t genom kungörelse den 28 juni 1907, varefter Kungl. Maj:t den 29 november 1907 utfärdade kungörelse med särskilda föreskrifter till iakttagande av hushållningssällskap, aktiebolag eller föreningar, vilka vilja erhålla statslån från nämnda fond.

[36.]
Jordförmed-
lingsfonden.

Därefter bemyndigade Riksdagen år 1909, uppå nådig proposition, riksgäldskontoret att under åren 1910 och 1911 tillhandahålla statskontoret för utlämnande av lån från jordförmedlingsfonden så stort belopp, att detta tillsammans med vad som under åren 1908 och 1909 av för dessa år anvisade medel blivit för ändamålet till statskontoret överlämnat, uppginge till högst 2,000,000 kronor, och medgav tillika, att Kungl. Maj:t finge under åren 1910 och 1911 disponera fondens samtliga kapitaltillgångar för ovan angivna ändamål.

Efter det Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1910 godkänt grunder för en förändrad uppställning av riksstaten, enligt vilka för framtiden nödig kapitalökning för jordförmedlingsfonden skulle anvisas såsom anslag på riksstaten, avlät Kungl. Maj:t till 1911 års Riksdag proposition om anvisande av 800,000 kronor till kapitalökning för jordförmedlingsfonden för år 1912. Sistnämnda belopp hade beräknats utgöra den kapitalökning, som skulle erfordras, för att under år 1912 möjliggöra en utlåning från fonden av 1,000,000 kronor. Riksdagen biföll denna framställning.

Med anledning av Kungl. Maj:ts den 29 mars 1912 avlatna proposition har därefter sistnämnda års Riksdag:

dels till kapitalökning för jordförmedlingsfonden för år 1913 anvisat ett anslag av 800,000 kronor;

dels medgivit, att Kungl. Maj:t må från och med nämnda år tills vidare, intill dess annorlunda kan vara bestämt, disponera fondens samtliga kapitaltillgångar till förlagslån åt hushållningssällskap samt åt aktiebolag och föreningar, vilka hava till uppgift att befrämja förvärvandet av egna hem, under förutsättning, beträffande aktiebolag och föreningar, att dessa av Kungl. Maj:t vid prövning i varje särskilt fall, i den ordning Kungl. Maj:t finner gott föreskriva, finnas bereda till-

räcklig trygghet för att deras verksamhet bedrivs på ett oegennyttigt och ändamålsenligt sätt, och under villkor att deras bolagsordningar eller stadgar äro upprättade i överensstämmelse med av Kungl. Maj:t särskilt föreskrivna grunder;

dels beslutat, att för ovannämnda lånerörelse skola gälla samma allmänna bestämmelser som hittills;

dels ock medgivit, att Kungl. Maj:t må äga meddela de ytterligare föreskrifter, som i avseende å lånerörelsen kunna finnas erforderliga.

Det till kapitalökning avsedda anslaget har anvisats att utgå av lånemedel.

Utlåningen från jordförmedlingsfonden har hittills belöpt sig till:

år 1908	kronor 533,000: —
» 1909	» 246,600: —
» 1910	» 392,900: —
» 1911	» 94,000: —
» 1912	» 520,600: —.

Kapitalåterbetalningarna å lån från ifrågavarande fond kunna icke med visshet på förhand beräknas, eftersom de i allmänhet skola verkställas allenast i mån av egendomarnas försäljning. Emellertid synes det med sannolikhet kunna antagas, att en kapitalökning av 300,000 kronor skall tillsammans med den behållning, som torde komma att förefinnas i fonden vid 1914 års början, ävensom inflytande återbetalningar vara tillräcklig för fyllande av lånebehovet under år 1914. På grund härav anser jag anslag till kapitalökning å nyss angivna belopp böra beredas och hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till kapitalökning för jordförmedlingsfonden för år 1914 anvisa ett anslag av 300,000 kronor att utgå av lånemedel.

[37.]
Täckdiknings-
lånefond.
Framställ-
ningar och
utlåtanden
angående
bildande av en
täckdiknings-
lånefond.

I underdånig skrivelse den 7 november 1908 hava hushållnings-
sällskapens samma år i Stockholm församlade ombud framhållit, att det
för jordbrukets främjande vore av största vikt, att täckdikning åstad-
kommes å all sådan mark, som därav kunde vara i behov, och att för
dylika företag ekonomiskt understöd lämnades åt de jordbrukare, som
icke av egna medel kunde bestrida de därför nödvändiga utgifterna. Då
emellertid inga fonder finnes, från vilka medel för ifrågavarande
ändamål kunde erhållas, och kungörelsen angående villkoren för lån från
odlingslånefonden den 14 juni 1901 mom. 4 till och med särskilt an-

gåve, att lån för täckdikning ej finge från odlingslånefonden meddelas, hava ombuden hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета förslag till reglemente för en täckdikningslånefond, ur vilken förmånliga lån kunde tillhandahållas jordbruket med särskild hänsyn till möjligheten även för ägare av mindre jordbruk att kunna begagna sig av sådana lån, samt därefter till Riksdagen göra framställning om anvisande av medel till en dylik fond.

Sedan lantbruksstyrelsen från hushållningssällskapens år 1909 församlade ombud erhållit begärt yttrande över ett av styrelsen uppgjort förberedande förslag till inrättande av en täckdikningslånefond, har nämnda styrelse den 8 juni 1910 avgivit infordrat underdånigt utlåtande, innefattande förslag om inrättande av en dylik fond, och har styrelsen tillika lämnat en redogörelse för de åtgärder, som i vissa utländska länder vidtagits i fråga om befrämjande av täckdikningsföretag för jords torrläggning. Därefter hava utlåtanden i ämnet avgivits den 28 juli 1910 av fullmäktige i riksgäldskontoret samt den 24 november 1910 av statskontoret.

Till öppen avdikning och vattenavledning finnes för närvarande möjlighet att erhålla statsbidrag eller lån ur särskilda för sådant ändamål inrättade fonder eller beviljade anslag, nämligen odlingslånefonden, norrländska nyodlingsfonden, norrländska avdikningsanslaget och allmänna avdikningsanslaget. Dessa fonder och anslag äro däremot icke avsedda till understödjande av täckdikning.

Framställningar hos Kungl. Maj:t i syfte att genom bildande av en statslånefond främja täckdikningar och andra den redan odlade jordens förbättring åsyftande företag hava framkommit även tidigare än genom ovanberörda skrivelse år 1908. I detta hänseende tillåter jag mig erinra hurusom, sedan Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län i underdånig skrivelse den 6 november 1882 hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes bereda penninglån på billiga villkor för verkställande av sådana arbeten, bland andra täckdikning, som skulle lända till jordbrukets förbättring å egendomar under allmän disposition inom nämnda län, lantbruksakademiens förvaltningskommitté, efter inhämtande av yttrande av hushållningssällskapens år 1886 församlade ombud, i utlåtande den 17 september 1886 hemställde, att en fond måtte bildas med ändamål att bereda jordbrukare inom hela riket tillfälle att erhålla lån på billiga villkor för underdikning av jord. Fondens belopp föreslogs tillsvidare till 3 miljoner kronor, att till utgående fördelas på tre år. Kungl. Maj:t skulle med ledning av inkomna ansökningar

ärligen mellan länen fördela det till utlåning tillgängliga beloppet, varefter de särskilda lånen skulle beviljas av Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande. I avseende å dessa lån skulle reglerna angående lån från odlingslånefonden tillämpas i huvudsakliga delar, särskilt därutinnan att till säkerhet för lånen skulle medgivas s. k. tyst förmånsrätt i den förbättrade jorden, framför in-teckningar. Lånen skulle löpa med 4 procent ränta, två års räntefrihet skulle medges och därefter återbetalning ske under åtta år med en åttondel ärligen. Lån skulle beviljas till högst två tredjedelar av den beräknade kostnaden. Över detta förslag inhämtades yttrande av kommittén för avgivande av förslag till åtgärder för upphjälpande av den ekonomiska ställningen i landet, vilken kommitté i utlåtande den 10 april 1887 tillstyrkte in-rättandet av en dylik fond, men föreslog vissa jämkningar i lånevillkoren. Sålunda förordade kommittén, på grund av de betänkligheter, som vore förknippade med den tysta förmånsrätten, att lån måtte beviljas blott till hälften av den beräknade arbetskostnaden, samt föreslog därjämte, att räntefoten måtte sättas till 4½ procent, att ingen räntefrihet måtte medges men däremot ränteanstånd under arbetstiden, som ej finge överstiga åtta år, samt att lånet därefter måtte återbetalas under tio år. I särskilda därefter infortrade yttranden avstyrkte fullmäktige i riksgäldskontoret, styrelsen för allmänna hypoteksbanken samt statskontoret hela förslaget med hänsyn till vådorna av den ifrågasatta tysta förmånsrätten. Ärendet föredrogs inför Kungl. Maj:t den 31 december 1888 av chefen för civildepartementet, vilken därvid, med avseende å de i sistberörda tre yttrauden framställda erinringarna mot den tysta förmånsrätten och då annan utväg att bereda det allmänna nödig säkerhet för lånen ej blivit föreslagen, hemställde, att Kungl. Maj:t måtte finna framställningarna icke för närvarande föranleda någon vidare åtgärd. Kungl. Maj:t beslöt i enlighet härmed.

Jag tillåter mig vidare erinra, att sedan Kungl. Maj:t till 1895 års Riksdag föreslagit sådan ändring i villkoren för lån från odlingslånefonden, att lån ur denna fond skulle få utgå även till sådana vattenavledningsföretag, som avsåge förbättring av förut odlad åker eller äng, Riksdagen efter ordet »förbättring» insatte »på annat sätt än genom s. k. täckdikning», under uttalande att Riksdagen antog, att dylikt undantag vore avsett även i Kungl. Maj:ts framställning.

*Utländska
bestämmelser
och understöd
för täck-
dikning.*

Innan jag närmare redogör för nu ifrågavarande ärende tillåter jag mig att med ledning av lantbruksstyrelsens sammanställning lämna några korta meddelanden rörande de åtgärder av förevarande beskaffenhet, som vidtagits i vissa utländska länder.

Amerikas förenta stater: Intet understöd lämnas till dräneringskostnadernas bestridande, vare sig från förbundsregeringen eller de särskilda staternas regeringar. Förbundsregeringen låter dock genom sitt jordbruksdepartement verkställa undersökningar för åkerjords dränering, vilka undersökningar uppdragits åt försöksstationerna och sträcka sig såväl till prövandet av olika dräneringsmetoder som till själva dräneringsarbetenas utförande i olika slags jord och under olika klimatiska förhållanden. Råd och upplysningar lämnas i dräneringsfrågor av stationernas dräneringsingenjörer, och dessa tjänstemän uppgöra även planer till större dräneringsföretag. Blott i vissa speciella fall, då försök utföras under samverkan med jordägarna, bidrager departementet till försökskostnadernas gäldande.

I *Belgien* understöder staten tillsammans med provinserna och i vissa fall även med kommunerna torrläggning av i den mera höglänta delen av landet belägna sumpiga och vattendränkta områden, tillhörande kommunerna eller till föreningar sammanslutna enskilda personer. Statens bidrag, vilka utgå i form av anslag utan återbetalningsskyldighet, kunna uppgå till 50 procent av torrläggningskostnaderna, men beviljas först efter framläggandet av fullständig plan över de arbeten, som skola utföras, och under förbehåll att en statens tjänsteman övervakar och leder arbetena. Lån eller förskott åt kommuner eller föreningar av jordägare till arbeten för jords torrläggning lämnas däremot ej av staten.

Frankrike: Till befrämjande av dräneringsföretag har genom lagen den 17 juli 1856 anvisats en summa av 100,000,000 francs, ur vilken lån erhållas till 4 procent, att amorteras under 25 år med en annuitet av 6.41 procent. Lånerörelsen besörjes av Crédit foncier, vilket institut fått sig medgiven förmånsrätt för lånen i låntagarnas skörd jämte rätt till inteckning i den dränerade marken. Vanligen nöjer sig Crédit foncier dock med att taga inteckning för sin fordran.

Preussen: Det finansiella befrämjandet av meliorationer, till vilka även dräneringar höra, har genom en särskild lag (»das preussische Dotationsgesetz» den 8 juli 1875) överflyttats från staten på provinserna. Dessa erhålla årligen ett visst anslag från statsförvaltningen, ur vilket anslag utgår, bland annat, understöd till meliorationer. Förutom dessa till provinserna lämnade anslag, som av dem förvaltas, tillskjuter staten årligen extra belopp till meliorationsföretags genomförande, då det för varje provins bestämda anslaget ej kan tillgodose det sig alltmer utvecklande meliorationsväsendets krav på ekonomiskt understöd.

Sättet för provinsernas befrämjande av meliorationer är överlåtet

åt provinsregeringarnas eget gottfinnande. Vad särskilt dräneringar beträffar, sker understödandet av dessa på olika sätt, men i regel erhålla blott ekonomiskt svaga jordägare bidrag till dräneringars genomförande, under förutsättning tillika att dessa sammanslutit sig till offentliga föreningar enligt lagen om bildandet av »Wassergenossenschaften» den 1 april 1879.

Vid beviljandet av understöd skiljer man mellan anskaffandet av avlopp och den egentliga dräneringen. Till avloppets upptagande erhålles av provinsen i de flesta fall en del av kostnaden — i regel $\frac{1}{3}$ — utan återbetalningsskyldighet. De övriga kostnaderna bestridas av intressenterna själva, såvida ej staten ur en för flodregleringar bildad fond eller av extra anslag lämnar ytterligare bidrag. Detta statens bidrag utgår i regel till samma belopp som det av provinsen lämnade.

Till kostnaderna för de egentliga dräneringsarbetena lämnas sällan bidrag utan återbetalningsskyldighet. I de flesta fall bidrager dock provinsen till förräntning och amortering under ett eller flera år av de lån, som av de lagenligt bildade föreningarna upptagits till arbetenas genomförande. De erforderliga medlen för dessa understöd tagas ur en särskild fond, som inom varje provins är bildad av provinsialförbundet och staten till befrämjandet av mindre meliorationer, och vilken fond förvaltas av provinsen under statens medverkan. Statens bidrag till fonden utgår från extra ordinarie anslag till lantbruksförvaltningen, och storleken av statens tillskott rättar sig efter det av varje provins tillskjutna beloppet.

Österrike: Till befrämjandet av företag, som hava till ändamål att skydda jorden mot förödande vattenskador eller att höja avkastningen genom avdikning eller bevattning, är genom en lag av den 30 juni 1884 en statsmeliorationsfond bildad, ur vilken fond regeringen lämnar finansiella understöd. Meliorationsfonden erhåller ett årligt anslag av statsmedel av 8,000,000 kronor. Räntor och återbetalningar av ur fonden lämnade lån återgå till densamma. Fonden förvaltas av jordbruksministern under samverkan med finansministern. Understöd från fonden lämnas icke till enskilda jordägare utan endast till kronländer, distrikt, kommuner eller föreningar i allmännyttigt syfte och utgå i regel i form av subventioner eller såsom anslag utan återbetalningsskyldighet. Blott i undantagsfall lämnas lån ur denna fond.

De från fonden utgående understöden till avdiknings- och bevattningsföretag kunna uppgå till 30 procent av det av jordbruksministern godkända kostnadsförslaget för själva meliorationerna och till 40 procent för erforderliga regleringar av avlopp, såvida kostnaden för arbetena av

den förstnämnda kategorien till minst 15 procent och av den sistnämnda till minst 20 procent bestrides av vederbörande kronland. Överstiger kronlandets bidrag 30 respektive 40 procent av den godkända kostnads-summan, kan bidraget från meliorationsfonden höjas till samma belopp som landsbidraget.

Förutom nu berörda fond finnes å jordbruksministeriets budget upptaget ett årligt anslag av 4,400,000 kronor att användas till understöd åt mindre grundförbättringsföretag på vattenbyggnadsarbetenas område. Dessa understöd lämnas förnämligast till i lagliga föreningar sammanslutna jordägare, »Wassergenossenschaft», men även till enskilda mindre jordägare, dock endast för arbeten, som utföras efter av vederbörande myndighet fastställd plan och under offentlig kontroll samt under förutsättning att kronlandet bidragit med lika stor del. Till täckdikningsföretag bidraga staten och kronlandet i regel med tillhoppa 40 procent av kostnaderna. Av detta anslag beviljades förr även lån, men man har ansett sig böra uppgiva lånesystemet, då det visat sig svårt att få lånen inbetalade.

Galizien har emellertid fått sig anslagen en egen meliorations-lånefond på 10,000,000 kronor, varur lån lämnas till såväl större som mindre egendomsinnehavare för torrläggning av deras jord. Dessa lån äro räntefria och börja efter 3 år att amorteras på 18 år. Fonden är mycket anlita.

Ungern: Inga andra finansiella åtgärder till befrämjandet av täckdikning lära hava vidtagits, än att till dylika företag lån kunna erhållas från den ungerska jordkreditanstalten, vilka lån enligt stadgarna för nämnda institut äro tillerkända prioritet framför andra inteckningar. Kreditanstalten anlitas mycket för flodregleringar, men endast i ringa utsträckning för mindre jordförbättringar, då de med lånens erhållande förbundna svårigheterna komma jordägarna att föredraga anskaffandet av medel för dylika företag genom vanliga hypotekslån.

I den vid hushållningssällskapens ombuds sammanträde år 1908 väckta motion, som föranledde avlåtandet av ombudens ovan omförmälda skrivelse, framhölls, att bristande avdikning, särskilt bristande grunddikning inom det mindre jordbruket, finge anses vara den ur rent teknisk synpunkt mest tryckande hämskon på vårt genomsnittsjordbruks utveckling. Den kraftiga hjälp, staten lämnade till större vattenavledningsföretag och nyodlingar, vore värd allt erkännande, men av ännu större vikt för medelskördsiffrornas höjande och därigenom handelsbalansens förbättrande vore, att den redan befintliga åkerjordens avkast-

*Hushållnings-
sällskapens
ombud 1908
och 1909.*

ningsförmåga ökades. Detta borde ske genom att staten medelst billiga lån befordrade täckdikningsarbetet för de mindre jordbrukarna.

Det av lantbruksstyrelsen uppgjorda förberedande förslaget, över vilket hushållningssällskapens ombud år 1909 avgåvo yttrande, innehöll bland annat, att lånen skulle sökas hos och beviljas av lantbruksstyrelsen. Det utskott, till vilket frågan överlämnades, förordade däremot, att lånerörelsen skulle förmedlas genom hushållningssällskapen. Denna fråga föranledde å ombudens sammanträde en livlig diskussion och måste avgöras medelst omröstning, varvid utskottets mening segrade med 13 röster mot 10, som avgåvos för lantbruksstyrelsens förslag i denna del. I ombudens skrivelse i ämnet yttrades härom: »Ombuden hava anledning antaga, att orsaken varför hushållningssällskapen i riket, vart inom sitt verksamhetsområde, icke (i lantbruksstyrelsens förslag till huvudgrunder för lånerörelsen) ifrågasatts (till låneförmedlare), är den, att man icke velat pålägga dessa sällskap den risk, som med en sådan låneförmedling som den ifrågasatta skulle vara förenad. Redan förut äro sällskapen låneförmedlare vid egnahemslån och det har ju med kraft påpekats den risk, denna låneförmedling för sällskapen medför. Emellertid anse ombuden en sådan risk som den sist nämnda icke vara förenad med låneförmedlingen av de ifrågasatta täckdikningslånen. Då härtill kommer, att sällskapen genom hela sin övriga verksamhet, sin tjänstepersonal, sin kännedom om lokala och personella förhållanden synas ombuden alldeles särskilt skickade att handhava förmedlingen av täckdikningslånen, tillåta sig ombuden på det livligaste tillstyrka, att huvudgrunderna därutinnan ändras så, att hushållningssällskapen bliva förmedlare av täckdikningslånen. Dessa lån äro ju avsedda jämväl för det mindre jordbruket, men ombuden befara, att, om sällskapen ej komma att intaga den av ombuden nu angivna ställning, det intresse för dessa lån, som genom träget arbete från sällskapens sida måste upparbetas och ledas, skall utebliva och därmed fördelarna av lånen, särskilt för det mindre jordbruket, väsentligen äventyras. Enligt ombudens mening skulle de enskilda sällskapen äga uppgöra och lantbruksstyrelsens prövning och godkännande underställa ett efter de olika orternas förhållanden avpassat reglemente för täckdikningslånerörelsen, därvid dock vissa i huvudgrunderna angivna bestämmelser ovillkorligen skulle iakttagas, men i övrigt frihet lämnas åt sällskapen att ordna lånerörelsen på det för de olika landsdelarna ändamålsenligaste sättet.»

I sitt utlåtande den 8 juni 1910 har lantbruksstyrelsen yttrat, bland annat följande:

Rörande täckdikningsföretag finnes i Sverige ingen särskild lag-

stiftning; ej heller hade här behov av en sådan yppats, då inom vårt land ej förekomme så stora dräneringssystem som å kontinenten, där de föranlett bildandet av för flera jordägare gemensamma sammanlutningar eller täckdiknings-samfälligheter, vilket väl endast i sällsynta undantagsfall här i landet varit fallet.

Icke heller hade svenska staten hittills lämnat något ekonomiskt stöd till täckdikningsföretag, avseende annan än statens egen jord.

Vissa hushållningssällskap hade däremot anvisat medel för befrämjande av täckdikning av i enskild ägo varande jord, de flesta genom att anställa och avlöna särskilt utbildade dikningsförmän, som mot billig dagspenning stode såväl större som mindre jordbrukare till tjänst med ledning och utförande av täckdikningsarbeten, särskilt rörläggning, varjämte, såvitt anginge det mindre jordbruket, åtskilliga hushållningssällskap helt eller delvis bekostade täckdikningsplaners upprättande genom statens lantbruksingenjörer eller andra sakkunniga förrättningsmän, under vilkas uppsikt och ledning dikningsförmännen vore ställda. Några hushållningssällskap hade därjämte avsatt lånefonder, ur vilka lån för täckdikning kunde erhållas på i allmänhet kort amorteringstid, antingen alldeles räntefritt eller mot låg (vanligen 3 procent) ränta. Såsom villkor för erhållande av sådant lån gällde i regel, bland annat, att täckdikningsplanen skulle vara upprättad av en statens lantbruksingenjör, som även hade att kontrollera och avsyna arbetet, vilket skulle utföras under närmaste ledning av vederbörlig dikningsförmän.

Ehuru denna gren av hushållningssällskapens verksamhet syntes allmänt erkännas såsom synnerligen nyttig, hade densamma icke på långt när kommit till den utveckling, som önskligt vore. Orsaken härtill vore huvudsakligen att söka i sällskapens begränsade tillgångar. Om än de flesta hushållningssällskap både kunde och vore benägna att anställa och avlöna täckdikningsförmän och bekosta kontrollen över arbetenas utförande samt möjligen även, såvitt anginge det mindre jordbruket, att gälda kostnaderna för upprättande av täckdikningsplaner, hade däremot jämförelsevis få hushållningssällskap ansett sig kunna anvisa lån till täckdikningsföretagens genomförande och detta endast beträffande det mindre jordbruket.

Av förhandlingarna vid hushållningssällskapens ombuds möte år 1908 framginge emellertid, att ombuden erkänt önskvärdheten av att även större jordbrukare måtte komma i åtnjutande av sådana lån, men att ombuden ansett, att sällskapen icke kunde eller ville åtaga sig de upppoffringar och den risk, som skulle bli en följd av en sålunda utvidgad lånerörelse för täckdikningens befrämjande, utan att detta borde åligga staten, vilken

sedan lång tid tillbaka gjort så mycket för den öppna avdikningens befrämjande, men hittills så gott som intet för täckdikningen.

En naturlig följd av det svenska jordbrukets utveckling syntes också vara, att svenska staten, liksom andra kulturstater, måste övergå till befrämjande även av täckdikningsföretag, i den mån det extensiva brukningssättet överginge till ett mera intensivt. Ett understöd från statens sida syntes här vara så mycket mer påkallat, som täckdikningsarbeten i regel vore betydligt kostsammare per arealenhet än de öppna avdikningarna och alltså krävde större förlagskapital. Behovet av hjälp till anskaffande av sådant kapital vore också i allmänhet lika kännbart för den större som för den mindre jordägaren. Liksom det ifråga om lån ur odlingslånefonden och bidrag från frostminskningsanslagen icke gjorts någon skillnad mellan större och mindre jordägare, ansåge lantbruksstyrelsen detta ej heller böra ske beträffande täckdikningslånen.

Rena anslag utan återbetalningsskyldighet borde ej i Sverige behöva komma i fråga för så produktiva ändamål som täckdikningsföretag. Däremot vore det av vikt, att såväl staten som hushållningssällskapen offrade något för att dessa dyrbara företag bleve utförda på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt.

Av största betydelse för ett varaktigt och fullständigt gagn av dessa grannliga företag vore icke allenast, att en på sakkunskap och erfarenhet grundad plan uppgjordes för varje sådant arbete, utan även att arbetet sedan bleve utfört under ledning av sakkunnig och i sitt fack erfaren man. Det vore i främsta rummet vinnandet av dessa fördelar för det allmänna och den enskilde, som gjorde det i hög grad önskvärt, att det allmänna genom vissa uppoffringar lockade den enskilde att underkasta sig de villkor och den kontroll, som erfordrades för åstadkommande och betryggande av en rationell täckdikning inom vårt land.

Med anledning av hushållningssällskapens ombuds år 1909 uttalade åsikt, att icke lantbruksstyrelsen utan hushållningssällskapen borde vara låneförmedlare, hade lantbruksstyrelsen tagit denna fråga under förnyad prövning.

Fasthållande därvid, att statsanslag för främjande av täckdikning endast borde utgå under förutsättning att dikningen verkställdes på ett planmässigt och för framtiden betryggande sätt, ansåge lantbruksstyrelsen fortfarande, att innehavare av större areal åkerjord borde vara underkastade de av lantbruksstyrelsen uppgjorda bestämmelserna för erhållande av lån, varemot styrelsen funne sig kunna förorda, att innehavare av mindre åkerareal, där planläggningen av täckdikningsarbetet

och utförandet av detsamma vore enklare, skulle kunna beredas lättnad vid erhållande av statsunderstöd för samma ändamål.

Under sådana förhållanden syntes det styrelsen nödvändigt, att en bestämd skillnad gjordes mellan lån, som avsåge täckdikning av större arealer, och sådana lån, som endast avsåge en mindre areal, varvid vidden av egendomens hela åkerareal borde av praktiska skäl vara avgörande för frågan, till vilken kategori egendomen skulle räknas. Lantbruksstyrelsen ansåge 50 hektar åkerjord böra utgöra gränsen mellan bägge slagen.

Lån till innehavare av de mindre jordbruken syntes lämpligast kunna förmedlas genom hushållningssällskapen efter i huvudsak samma grunder som lån ur norrländska nyodlingsfonden, varemot för lån för de större täckdikningsföretagen syntes böra gälla de av lantbruksstyrelsen uppgjorda, i dess framställning till hushållningssällskapens ombud år 1909 intagna bestämmelserna och låneansökningarna behandlas efter samma grunder, som gällde för lån ur odlingslånefonden. På detta sätt skulle innehavarna av mindre jordbruk befrias från de betungande former, som vore förbundna med odlingslånefonden. Anledning finnes ej heller att antaga, att hushållningssällskapen skulle undandraga sig att uppträda såsom låneförmedlare ifråga om dessa smärre lån, varemot det vore tvivel underkastat, huruvida de skulle vara benägna att förmedla lån för större täckdikningsföretag.

Beträffande de lån, som lämnades av hushållningssällskapen, skulle kunna medgivas, *dels* att plan och kostnadsförslag under vissa förhållanden finge uppgöras icke blott av lantbruksingenjör utan även av jordbrukskonsulent, *dels ock* att såsom täckdikningsmaterial finge användas icke allenast tegelrör utan även, då så lämpligen ske kunde, sten, stänger eller annat material.

Däremot ansåge lantbruksstyrelsen angeläget, att arbetet alltid utfördes med biträde av täckdikningsförman, varigenom trygghet vunnos för, att den noggrannhet iakttoges, som här vore oundgänglig för arbetets bestånd.

På grund av vad sålunda blivit anført, har lantbruksstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att för bildande av en täckdikningslånefond, att förvaltas och användas i enlighet med av styrelsen angivna grunder, bemyndiga riksgäldskontoret att för vart och ett av åren 1912—1916 på rekvisition till statskontoret i mån av behov överlämna medel för att tillgodose lånebehov av 300,000 kronor årligen.

De av lantbruksstyrelsen föreslagna grunderna för erhållande och åtnjutande av lån från fonden äro, såsom styrelsens ovan refererade

motivering redan angivit, olika för lån till innehavare av jordbruk med högst 50 hektar åkerareal och för lån till större jordbrukare.

Beträffande förstnämnda slag av lån innehåller förslaget följande:

1:o) Hushållningssällskap, som önskar från ifrågavarande fond erhålla statslån för att därav utlämna täckdikningslån, må därom före den 1 januari det år, då statslånet är avsett att erhållas, till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande jämväl uppgift å de företag, för vilka täckdikningslån blivit hos hushållningssällskapet sökta, samt belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån.

2:o) Lantbruksstyrelsen må efter prövning av sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap statslån från fonden; åliggande det styrelsen att om beviljade statslån meddela uppgift till statskontoret.

3:o) Finnes statslånebelopp vara av hushållningssällskap disponerat på annat sätt, än förevarande bestämmelser tillåta, skall detsamma, på yrkande av lantbruksstyrelsen, omedelbart återbetalas av hushållningssällskapet.

4:o) För hushållningssällskap beviljat lån från fonden åtnjutes räntefrihet under de två första åren, men därefter erlägges 3.6 procent årlig ränta å oguldet kapitalbelopp, dock med skyldighet för hushållningssällskap att, därest förfallet kapitalbelopp icke inom föreskriven tid inbetalas, å det förfallna lånebeloppet erlägga 6 procent årlig ränta från förfalldagen, tills inbetalning sker. Sedan lån innehafts under två år från lyftningsdagen, skall under de därpå följande 8 åren årligen återbetalas $\frac{1}{8}$ av det ursprungliga beloppet, så att hela lånet varder sist inom utgången av det tionde året till fullo guldet.

5:o) De, som av hushållningssällskap erhålla låneunderstöd, skola åtnjuta enahanda räntefrihet, som nyss är stadgad, och må av dem icke fordras högre ränta eller andra betalningsvillkor än i föregående mom. bestämts.

6:o) Låneunderstöd må av hushållningssällskap icke lämnas till ägare eller brukare av mer än 50 hektar åkerjord och icke uppgå till mera än 70 procent av den beräknade kostnaden för täckdikningen.

7:o) Vid beräkning av denna kostnad upptages såväl själva dikningsarbetet som anskaffandet av täckdikningsmaterialier (tegelrör, sten, stänger eller annat material, som prövas lämpligt). För upptagandet av öppet avlopp må lån icke beviljas till större del av kostnaden därför, än som motsvarar 70 procent av sökandens andel i samma kostnad, samt icke utgå, försåvitt statsbidrag under form av anslag eller lån förut utgått till samma avlopp.

8:o) Plan och kostnadsförslag för täckdikningen skola vara uppgjorda av lantbruksingenjör, försåvitt gårdens åkerareal överstiger 25 hektar och täckdikningen är avsedd att verkställas med tegelrör, i annat fall av lantbruksingenjör eller jordbrukskonsulent. Den, som uppgjort planen, skall övervaka och avsyna arbetets utförande.

9:o) Till biträde vid arbetet skall sökanden använda en uti vederbörande hushållningssällskaps tjänst anställd, av lantbruksingenjör godkänd täckdikningsförman.

10:o) Hushållningssällskap äger bestämma de närmare villkoren för åtnjutande av dylikt låneunderstöd liksom ock tillse, att det med beviljat låneunderstöd avsedda ändamål vinnes.

11:o) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap utbetala beviljat lån mot hushållningssällskapets förskrivning därå.

I fråga om sådant lån, som söktes av ägare eller brukare av jordbruk med större åkerareal än 50 hektar, skulle enligt lantbruksstyrelsens förslag ansökning göras hos styrelsen. Planen borde i varje fall vara upprättad av lantbruksingenjör. Till arbetet finge endast användas tegelrör. I avseende å räntefot och återbetalningstid hava föreslagits samma regler, som i ovan meddelade grunder. För lånet skulle lämnas säkerhet, som kunde godkännas av statskontoret. Dessutom innehåller förslaget ett flertal bestämmelser angående kontroll över arbetet, äventyr vid försummelse att fullgöra åtagna förpliktelser m. m., allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller i fråga om odlingslånefonden.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava i sitt utlåtande den 28 juli 1910 till en början erinrat om de uttalanden, som av fullmäktige gjorts i ett den 11 februari 1909 till Kungl. Maj:t avgivet yttrande i ett liknande ärende. Fullmäktige hade däri meddelat uppgift å de belopp, som av riksgäldskontoret på grund av Riksdagens beslut tillhandahållits för understöd åt vissa näringar m. m. Oberäknat de för enskilda järnvägsanläggningar utlämnade lånen, hade riksgäldskontoret då utbetalt tillsammans 39,367,349 kronor 83 öre till nio särskilda lånefonder. Härjämte hade fullmäktige yttrat, att det åläge riksgäldskontoret, i enlighet med Riksdagens berörda beslut, att för åtskilliga av dessa fonder under de närmast kommande åren utbetala ytterligare mera än 25 miljoner kronor, samt att de stora belopp, som för bildande av lånefonder redan blivit av riksgäldskontoret upplånade eller i allt fall anvisats att på detta sätt anskaffas, syntes böra innebära en maning till försiktighet.

Vad fullmäktige sålunda år 1909 anfört, syntes vid tiden för

*Fullmäktige
i riksgäldskontoret.*

avgivande av nu ifrågavarande utlåtande i minst lika hög grad som förut äga giltighet. Riksgäldskontorets fordringar för utbetalningar till berörda fonder hade under tiden ökats till 45,717,043 kronor 88 öre.

De belopp, som riksgäldskontoret ytterligare hade att tillhandahålla dessa fonder ävensom den nybildade hantverkslånefonden, vore högst betydande, även om desamma ej kunde till siffran angivas, enär de anvisade beloppen delvis vore fyllnadsbelopp i tillgångar, som ej på förhand kunde beräknas.

Enligt det av lantbruksstyrelsen nu avgivna förslaget rörande den ifrågasatta täckdikningslånefonden skulle utlåningen från fonden verkställas på det sätt, att lånens löptid skulle omfatta en tid av tio år, med rätt för låntagarna att åtnjuta räntefrihet under de båda första åren, varefter under de följande åtta åren det ursprungliga lånebeloppet skulle återbetalas med en åttodel årligen samt 3.6 procent ränta erläggas å oguldet kapitalbelopp. Den verkliga ränta, som å dessa lån komme att erhållas, skulle sålunda ej uppgå till fullt 2½ procent. För jämförelses skull ville fullmäktige erinra om, att fullmäktige i sitt nyssberörda utlåtande av den 11 februari 1909 yttrat, att en räntegottgörelse av 4 procent ingalunda under alla förhållanden kunde anses tillräcklig för täckande av riksgäldskontorets ränteutgifter för anskaffande av medel till en då ifrågasatt fond. Med åberopande av de skäl, som då anförts till stöd härför, ville fullmäktige nu endast tillägga, att trängseln på lånemarknaden sedan dess syntes hava blivit ännu större. Om riksgäldskontoret sålunda skulle upplåna medel mot en effektiv ränta, som måhända överstege 4 procent, men däremot å utlämnade lån ej erhålla större räntegottgörelse, än lantbruksstyrelsens förslag innebure, vore det tydligt, att en avsevärd ränteförlust skulle uppkomma å en på dylikt sätt ordnad lånerörelse.

Statskontoret.

Statskontoret har i sitt utlåtande i ämnet tillkännagivit, att ämbetsverket funnit de i fullmäktiges i riksgäldskontoret utlåtande gjorda allmänna uttalanden i anledning av den betydliga upplåning, som antingen ägt rum eller under den närmast förestående tiden vore att emotse för tillgodoseende av redan befintliga utlåningsfonders behov, vara förtjänta av synnerlig uppmärksamhet. Då nu samtidigt från flera håll ställdes stora anspråk på statens mellankomst i berörda avseende, vilka icke rimligen syntes kunna på en gång tillfredsställas, ansåge statskontoret det knappast kunna undvikas, att ett eller annat av ifrågakomna behov tillsvidare finge stå tillbaka och alltså ett urval göras med beaktande av de mest trängande behoven. Till undvikande av missupp-

fattning ville emellertid statskontoret i detta sammanhang tillägga, att den i förevarande framställning föreslagna lånefondens ändamål syntes statskontoret mycket behjärtansvärt och den begärda summan för fondens bildande ingalunda överdrivet stor.

Nu föreliggande förslag skilde sig från de förut i samma syfte framställda bland annat däruti, att här icke förutsattes erhållande av någon tyst förmånsrätt eller överhuvud uppställdes fördrån å lånesäkerhet av viss beskaffenhet. För de mindre lånen skulle nämligen vederbörande hushållningssällskap i egenskap av låntagare i första hand svara gent emot staten utan annan lånesäkerhet än hushållningssällskapets förbindelse, och för de större lånen skulle av den enskilde låntagaren ställas sådan säkerhet, som av statskontoret kunde godkännas. Då det torde kunna förutsättas, att hushållningssällskapen vid den lånerörelse, som sålunda skulle genom dem förmedlas, komme att iakttaga nödig försiktighet, och då den direkta utlåningen icke i avseende på lånesäkerheten syntes kunna ordnas på lämpligare eller för staten såsom långivare mera betryggande sätt än det föreslagna, ansåge statskontoret sig icke böra göra någon erinran mot förslaget i nu berörda avseenden.

Att staten, i den mån så kunde låta sig göra och verkligt behov krävde, ställde sin kredit till tjänst även för den enskilda företagsamheten, där denna vore ägnad att främja allmänt väl, funne statskontoret vara naturligt. Härav följde emellertid ingalunda, att, då fråga vore om i och för sig tillräckligt vinstgivande företag, staten skulle ordna sin upp- och utlåningsrörelse så, att den bleve för staten direkt förlustbringande. En sådan påföljd syntes dock komma att inträffa, därest, såsom beträffande den här föreslagna lånerörelsen antagligen skulle bliva fallet, staten finge på sina för ändamålet upplånta medel erlægga en högre ränta, än den betingade sig vid utlåningen. För täckande av sådan ränteförlust bleve det tydligen av nöden att å riksstaten uppföra särskilt anslag. Statskontoret ansåge en dylik uppoffring å statens sida varken vara för nu ifrågakomna ändamål behöflig eller kunna förordas. Statskontoret kunde ej heller finna annat, än att det låge en viss motsägelse mellan, å ena sidan, lantbruksstyrelsens uttalande, att rena anslag utan återbetalningsskyldighet ej borde i Sverige behöva komma i fråga för så produktiva ändamål som täckdiktningföretag, och, å andra sidan, styrelsens förslag om två års räntefrihet och en räntefot av allenast 3.6 procent för dessa täckdiktningsslån. Visserligen vore det icke uteslutet att, även med borttagande av räntefriheten och räntefotens höjande till 4 procent, ränteförlust skulle kunna uppkomma för staten,

men statskontoret ansåge sig dock icke böra förorda högre utlåningsränta än 4 procent.

De av lantbruksstyrelsen föreslagna villkor och bestämmelser för lån från ifrågavarande fond hava föranlett statskontoret att, förutom i fråga om räntefoten, framställa ytterligare vissa erinringar. Beträffande villkoren rörande lånen till innehavare av högst 50 hektar åker har sålunda anmärkts, att i avseende å den föreslagna lånetiden av tio år samma erinran kunde göras, som på sin tid framställdes mot en tioårig löptid för lånen ur rederilånefonden. Sedan Riksdagen i skrivelse den 18 maj 1903 uttalat sig för en kortare löptid för rederilånen än den tioåriga, som föreslagits, och detta särskilt med hänsyn därtill, att man borde söka undgå att, såsom vid en tioårig lånetid skulle bliva erforderligt, nödgas vidtaga åtgärder för att vid gällande kraft bibehålla huvudgäldenärens förbindelse ävensom de borgensförbindelser, vilka vid rederilånen antagligen komme att i många fall fordras, även då realsäkerhet lämnats, hade genom kungörelsen den 18 december 1903 angående villkoren för lån från fonden för rederinäringens understödjande stadgats, att sedan lån innehafts i två år från lyftningsdagen, skulle under de därpå följande sex åren årligen återbetalas en sjättedel av det ursprungliga lånebeloppet, så att hela lånet bleve senast före utgången av det åttonde året till fullt guld. Under åberopande härav ansåge sig statskontoret nu böra för lån ur täckdiktningsslånefonden förorda en lånetid av nio år med skyldighet för låntagaren att återbetala lånet med en sjundedel under ett vart av de sista sju låneåren.

I detta sammanhang ville statskontoret jämväl ifrågasätta, huruvida icke åt låneförmedlaren borde inrymmas någon rätt till respittid i avseende å ränte- och kapitalinbetalningar till statskontoret, så att låneförmedlaren, åtminstone i regel, kunde undgå att behöva förskottera medel för fullgörande av honom åliggande likvider. Detta kunde eljest lätt bliva händelsen, då förfallodagen för låneförmedlaren infölle tidigare än för den, åt vilken lånet blivit av låneförmedlaren utbetalt.

Då i föreliggande förslag icke intagits någon bestämmelse, motsvarande den som förekomme i punkt 10 av kungörelsen den 22 juni 1906 angående villkoren för lån ur norrländska nyodlingsfonden, ville statskontoret, som ansåge en sådan bestämmelse behöfelig, hemställa, att föreskrift härutinnan måtte intagas i förslaget.

Jämväl mot de föreslagna villkoren rörande den lånerörelse, som skulle handhavas av lantbruksstyrelsen, har statskontoret framställt vissa anmärkningar.

Den oerhört stora betydelsen av en väl utförd täckdikning har flerstädes berörts i de framställningar och yttranden, för vilka jag nu redogjort. Täckdikningens fördelar hava särskilt i det av lantbruksakademiens förvaltningskommitté den 17 september 1886 avgivna utlåtandet i det ärende, som slutligen avgjordes av Kungl. Maj:t den 31 december 1888, blivit på ett synnerligen klart och koncentrerat sätt framställda; och torde det tillåtas mig att ur sagda utlåtande åberopa följande uttalande:

*Departements-
chefen.*

»Det lär icke kunna förnekas, att den enda väg, lantbruket här likasom i andra civiliserade länder har att välja, för att under de nu rådande låga prisen på dess produkter kunna skänka sina idkare skälig lön för deras möda och omtanke, måste vara att anlita alla medel, varigenom den odlade jorden med minsta kostnad kan avvinnas den säkraste och rikaste avkastning av de bästa alster. Ett av de verksammaste av dessa medel är utan gensägelse åkerns fullständiga torrläggning medelst täckta diken. De fördelar, som vinnas genom en sådan åtgärd, om den rätt utföres, äro av flera olika slag, alla av stor vikt med avseende såväl på den nuvarande ställningens nyss angivna fordringar på riklig och billig produktion som särskilt på de klimatiska förhållanden, vilka i vårt land, mer än i de flesta andra därmed jämförliga, försvåra jordbruket. Beträffande det första av dessa moment torde det vara tillräckligt att framhålla, hurusom genom täckdikningen ej blott vinnes för produktionen den jord, som representeras av de många annars nödiga öppna diken — en vinst, som i många fall uppgår till en tiondel av det hela — utan även brukningskostnaden väsentligt minskas, i det att dels det ständigt återkommande arbetet med de öppna dikenas upprensning bortfaller, dels de till större fält sammanlagda tegarna möjliggöra ett både billigare och verksammare bruk av redskap och maskiner för jordens beredning samt för sådd och skörd. Vad åter den senare punkten angår, kan icke nog framhållas den stora betydelsen för vårt land med dess korta sommar, av att den täckdikade åkern är varmare, kan tidigare bearbetas och i betydligt mindre grad lider av de skadliga inflytelserna av ogynnsamma väderleksförhållanden, sådana som långvariga regnperioder, frost och dylikt, vilka så ofta gäcka odlarens förhoppningar. Då härtill kommer, att de täckdikade fälten tillåta en vida verksammare kamp mot ogräsen och i väsentligt mindre grad än de öppet avdikade äro utsatta för skador av insekter och växtsjukdomar av allehanda slag samt slutligen att det endast är å sådana fält, som man kan vänta full verkan av de använda gödningsämnen, torde vikten av

den nu ifrågakvarande jordförbättringsåtgärden ligga för öppen dag. Vid sådant förhållande och i betraktande av de svårigheter, under vilka den jordbrukande befolkningen nu arbetar, måste det anses vara ett väsentligt föremål för statens omsorg att befordra en allmänare användning av en så gagnelig åtgärd genom att på billiga villkor bereda medel för dess verkställande.»

Vad förvaltningskommittén sålunda år 1886 uttalade, har under den sedan dess gångna tiden på intet sätt till sin riktighet jävats utan tvärtom i allo bestyrkts. På de ställen, där en väl utförd täckdikning ägt rum, hava de angivna gynnsamma verkningarna också inträtt.

Icke blott direkt för dem, som utöva jordbruk såsom näring och därav hava sin utkomst, utan även indirekt för landet i dess helhet måste det vara av allra största betydelse, att jordens produktionsförmåga höjes och att största möjliga nettoutbyte avvinnes jorden. För detta ändamål vinnande är en väl utförd täckdikning ett utomordentligt gott medel. Denna åtgärd avser att underlätta bruket av den redan odlade jorden, att möjliggöra ett djupare bruk av densamma och att i allmänhet bringa upp den till högre kultur och är ett grundvillkor för framgång i strävandena att göra jordbruket mera intensivt. Riktigheten av denna uppfattning har under senare tid alltmera erkänts. Om det än är önskvärt, att all den jord, som verkligen ägnar sig därtill, lägges under plog genom torrläggning och odling, är det ett icke mindre viktigt önskemål, att den jord, som redan odlats, brukas så, att de största och bästa möjliga skördar därav vinnas för minsta kostnad. Detta mål kan på sätt och vis anses till och med viktigare än det förra. Ty i flera avseenden arbetar det extensiva och det intensiva jordbruket med tillgångar i jord och kapital, som äro oföränderligt lika i bägge fallen, och blott i vissa andra avseenden förorsakar den ökade intensiteten ökat kapitalutlägg. Följden blir, att det intensiva jordbruket i regel har utsikter att, åtminstone då det ligger i händerna på en praktiskt klok och driftig jordbrukare, giva relativt större nettoutbyte än det extensiva. Därjämte är att beakta, att det intensiva bruket, när det bedrives med klok omtanke och icke blott avser en tillfällig vinst, sätter jorden i bättre skick och alltså sträcker sina välgörande verkningar långt in i framtiden, samt att med intensivt bruk en viss jordareal kan giva bärgning åt en större folkmängd. Särskilt för den mindre jordbrukaren, som är hänvisad att av en jämförelsevis ringa åkerareal hämta bärgning för sig och sin familj samt medel till jordbrukets drift, till skatter m. m., är ett i förhållande till ortens möjligheter intensivt jordbruk snart sagt en nödvändighet.

Men här möter den svårigheten, att i synnerhet den mindre jordbrukaren oftast är i saknad av tillräckligt kapital för att själv utan hjälp bekosta de för ett intensivt jordbruk erforderliga grundförbättringarna, bland vilka täckdikningen är den kanske viktigaste. Om denna åtgärd skall utföras väl och omsorgsfullt, kräver den nämligen en icke obetydlig kapitalutgift. Samt är ju, att den mindre jordbrukaren i detta som andra fall kan i viss grad ersätta sin kapitalbrist genom att släppa till sin egen arbetskraft. Men det är icke blott arbetskraft, som i detta fall behöves, synnerligast när täckdikningen skall utföras medelst tegelrör, ty dessas inköp kostar avsevärda summor, och för uppgörande av planer samt i regel även vid arbetets ledning måste sakkunnigt biträde anlitas mot betalning. Vidare ligger det i täckdikningsarbetets natur, att det för att göra full äsyftad verkan icke bör företagas över allt för obetydliga områden för varje gång, utan att systemen böra göras någorlunda stora, så att fälten kunna hopläggas till större figurer, vilka därefter bliva lättare att bruka, och detta gör, att även den mindre jordbrukaren, för att medhinna arbetet under den tid, som kan därtill stå till buds mellan andra jordbruksarbeten, ofta måste anlita extra arbetskraft därtill.

Av vad jag sålunda anfört framgår, att jag anser täckdikningen vara av så stor betydelse för vårt lands jordbruk, att den bör från det allmännas sida främjas och understödjas. Att emellertid understöd i detta avseende kräves i vida högre grad för det mindre jordbruket än för det större torde vara otvivelaktigt. Vad det förra angår, kan man antaga, att i de flesta fall täckdikning icke kommer till stånd utan sådant understöd. Flertalet mindre jordbrukare hava ännu icke samma insikter om täckdikningens betydelse, som man kan förutsätta att de större egendomsägarna hava. De behöva därför den eggelse, som ligger uti ett understöd på förmånliga villkor från det allmännas sida. Härtill kommer, att anskaffandet av för ändamålet erforderligt kapital i allmänhet ställer sig svårare för de mindre jordbrukarna än för de större. Slutligen är att märka, att då huvuddelen av Sveriges odlade jord är fördelad i jämförelsevis små brukningsdelar, ett understödjande av täckdikningsföretag vid dessa mindre jordbruk i allt fall bör komma att för landet i dess helhet hava mycket vittgående verkningar.

Jag anser mig alltså åtminstone för närvarande böra inskränka mig till att föreslå, att åtgärder vidtagas för beredande av täckdikningslån åt mindre jordbrukare.

Även beträffande dessa kunde ju statens mellankomst i förevarande avseende anses mindre påkallad, i fall möjlighet för dem funnes att på annat sätt få för ändamålet nödiga medel ställda till förfogande.

Såsom lantbruksstyrelsen framhåller, hava vissa hushållningssällskap av egna medel beviljat lån härtill mot låg ränta. De sålunda tillgängliga medlen äro emellertid icke på långt när tillräckliga för, att täckdikningen skall någorlunda raskt fortskrida, och hushållningssällskapen äro för övrigt av olika anledningar hänvisade till att allt mera iakttaga begränsning uti sina utgifter. Endast ganska få hushållningssällskap hava också hittills beviljat dylika lån. Av de i lantbruksstyrelsens årsberättelser för femårsperioden 1906—1910 intagna uppgifterna angående hushållningssällskapens ekonomi framgår, att endast ett av dessa sällskap under dessa år utlämnat ett lån (å 349 kronor), som uttryckligen angivits avse täckdikning. Däremot har till »dikning», till »odling och dikning» eller till »odling» under femårsperioden utlämnats lån å tillhopa 143,049 kronor eller i medeltal per år 28,610 kronor av i medeltal 5 sällskap årligen. Därest av sistnämnda lån någon del varit avsedd till täckdikning, torde dock i varje fall denna del hava varit ganska obetydlig. Härav lär tydligt framgå, att det understöd, som i form av lån kan för ifrågasvarande ändamål påräknas från hushållningssällskapens medel, varit och säkerligen även framdeles måste förbliva skäligen ringa. Däremot hava dessa sällskap genom tillhandahållandet av dikningsförmån och andra åtgärder verksamt bidragit till täckdikningens främjande.

Om sålunda från det allmännas sida understöd bör lämnas till täckdikning vid mindre jordbruk, vilket jag, som ovan nämnts, finner påkallat, synes ingen annan utväg finnas, än att staten ställer de nödiga medlen till förfogande. I likhet med vad samtliga myndigheter förordat anser jag, att detta understöd bör lämnas, icke i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet, utan såsom lån.

Vad därefter angår begränsningen av den kategori av jordbrukare, som skulle vara berättigad till erhållande av dylika lån, vill jag erinra, att lantbruksstyrelsens förslag innehåller, att de för mindre jordbrukare avsedda lånen skulle utlämnas till »innehavare av jordbruk med högst 50 hektar åkerareal». Denna arealbegränsning är densamma, som tidigare förefanns i reglementet för nötboskapspremieringen ifråga om rätt för djurägare att tävla om alla slags pris. Enligt det den 8 oktober 1910 utfärdade nya reglementet för dylik premiering nedattes emellertid arealen till 40 hektar. I gällande reglemente för med statsmedel understödda åtgärder till höjande av det mindre jordbruket föreskrives, att till deltagare i studieresa må av män icke antagas någon, som äger eller brukar en åkerareal av mer än 40 hektar. Den i sistnämnda bägge avseenden sålunda föreskrivna

gränsen för »mindre jordbruk» synes mig emellertid i förevarande fall icke nödvändigtvis behöva tillämpas. Ty i nämnda bägge fall är fråga om åtgärder, till vilka staten lämnar bidrag utan återbetalningsskyldighet, och begränsningarna hava till väsentlig del stadgats i syfte att inskränka kostnaderna. Beträffande åter täckdikningslånen, är det ju här fråga om lån, som skola återbetalas. Vid de allra minsta jordbruken — med blott några få hektar åker — torde också täckdikning i mindre grad komma att äga rum, och det synes därför önskvärt, att de något större, vilka genom täckdikning kunna få sina tegar hoplagda till ordentliga fält, ej utestängas från möjligheten att erhålla lån av ifrågavarande slag. Jag anser mig därför kunna tillstyrka den av lantbruksstyrelsen föreslagna arealbegränsningen och tillåter mig i detta sammanhang erinra, att enligt reglerna för statsbidrag till åtgärder för främjande av ordnad bokföring vid mindre jordbruk dylikt bidrag utgår för varje bokslut för egendom med åkerareal ej överstigande 75 hektar.

Styrelsens förslag innebär vidare, att lånen skulle få lämnas till »innehavare» av jordbruk av angivna storlek. Med innehavare menas här uppenbarligen såväl ägare som brukare. Det är ifråga om statens åtgärder till främjande av jordbruksnäringen vanligt att likställa dessa bägge slag av jordbrukare, och så har skett exempelvis vid nötboskapspremieringen och åtgärder för det mindre jordbrukets höjande. I dessa bägge fall är emellertid att märka, att åtgärderna i regel avse antingen något, som är brukarens egen tillhörighet, nämligen hans kreatursbesättning, eller ock honom själv eller driften av hans jordbruk. I vissa fall, såsom i fråga om premielån, kan ju åtgärden tänkas jämväl avse förbättring av själva fastigheten, ehuru huvudändamålet väl även därvidlag får anses vara drifteus förbättring. Täckdikningen är emellertid alltid och väsentligast en åtgärd till fastighetens förbättring. Om nu en jordägare, vilken inalles äger så stor åkerareal, att han ej är behörig att erhålla täckdikningslån, utarrenderar sin egendom i flera smärre brukningsdelar, skulle brukarna av dessa delar enligt lantbruksstyrelsens förslag bliva berättigade att erhålla lån, var för sin del, vilket icke synes mig tillbörligt. Och detta desto mindre, som enligt lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907, 2 kap. 17 §, jordägare är pliktig att, ifall arrendatorn efter plan, som uppgjorts av statens lantbruksingenjör eller blivit godkänd av jordägaren, låter å fastigheten verkställa täckdikning med användande av tegelrör, till arrendatorn, sedan arbetet blivit behörigen utfört, utgiva ersättning för så stor del av kostnaden, som motsvarar värdet av rören. Jag tillåter mig även erinra om den i 11 § av lagen den 25 juni 1909 om arrende av viss

jord å landet inom Norrland och Dalarna förekommande bestämmelsen om jordägarens skyldighet att ersätta verkställd jordförbättring. Jag anser därför, att den, som brukar annans jord, icke må vara berättigad att erhålla täckdikningslån i annat fall, än då även jordägaren är behörig därtill.

I likhet med vad hushållningssällskapens ombud för sin del tillstyrkt samt lantbruksstyrelsen för de till mindre jordbruk avsedda lånen föreslagit finner jag mig böra förorda, att lånerörelsen bedrives genom förmedling av hushållningssällskapen. Dessa sällskap omhänderhava ju redan dylik förmedling vid lån från egnahemslånefonden, fiskerilånefonden och norrländska nyodlingsfonden, och systemet är alltså prövat samt synes verka på ett tillfredsställande sätt. Från statens synpunkt bliver lånerörelsen härigenom avsevärt förenklad, i det att lånen utlämnas blott till ett mindre antal låntagare i större poster samt utan att någon särskild säkerhet behöver fordras. Låneförmedlaren må i sin tur bestämma och pröva den säkerhet, han vill kräva av de enskilda låntagarna, men någon »tyst förmånsrätt», på vilken det förut av mig omförmälda förslaget synes år 1888 hava fallit, skulle här icke komma i fråga.

Lika litet som beträffande förmedlingen av lån från norrländska nyodlingsfonden synes det för nu ifrågavarande låneförmedling erforderligt att bereda förmedlarna något förvaltningsbidrag. De enskilda lånen torde bliva av jämförelsevis ringa storlek, och även lånerörelsen i dess helhet lär, med det begränsade belopp för år och den ganska korta återbetalningstid, som jag ämnar föreslå, icke för de särskilda låneförmedlarna bliva av särdeles stor omfattning. I varje fall sammanhänger det med ifrågavarande lånerörelse avsedda ändamål så nära med de utgifter, vilka hushållningssällskapen hava till syfte att befrämja, att det torde kunna förutsättas, att sällskapen skola vara villiga att utan särskild ersättning åtaga sig med låneförmedlingen förenat arbete och risk.

Vad fondens storlek angår, anser jag den lämpligen kunna åtminstone tillsvidare begränsas till att tillgodose ett lånebehov av 200,000 kronor årligen. Fonden torde böra förvaltas av statskontoret.

I fråga om de särskilda lånevillkoren ansluter jag mig i huvudsak till lantbruksstyrelsens förslag med de av statskontoret förordade jämkningar och tillägg. Jag anser således, att, såsom statskontoret hemställt, räntefoten bör bestämmas till 4 procent och att ingen räntefrihet bör medgivas, men däremot anstånd med kapitalbetalningen under de två första åren, varefter lånet bör i sin helhet återbetalas under de sju därpå följande åren. Dessa villkor överensstämma huvudsakligen med villkoren för lån från torvlånefonden, men äro däremot avsevärt

strängare än villkoren för lån från odlingslånefonden och från norrländska nyodlingsfonden. Skillnaden härutinnan synes emellertid motiverad av arten av det företag, som skall understödjas medelst lånet.

Statskontorets förslag om viss respittid för låneförmedlaren i fråga om inbetalning av ränta och amortering finner jag välbetänkt och anser syftet lättast kunna ernås genom ett medgivande åt låneförmedlaren av anstånd med dessa inbetalningar exempelvis under tre månader från förfallodagen. Att liksom vid egnahemslånerörelsen överföra hela utlåningsrörelsen till kalenderår synes vara mer invecklat, än omständigheterna i förevarande fall betinga.

För åstadkommande av reda i uttryckssätten anser jag de lån, som utlämnas från statskontoret till låneförmedlarna, böra, liksom vid egnahemslånerörelsen, benämnas statslån och de lån, som av låneförmedlarna utlämnas till de enskilda låntagarna, täckdikningslån.

Jag anser vidare, att, liksom vid lån ur norrländska nyodlingsfonden, en viss absolut begränsning av lånebeloppet för den enskilda låntagaren är önskvärd, och finner detta belopp böra sättas till 2,000 kronor. Jag avser icke härmed, att den enskilde låntagaren, som en gång erhållit lån å detta belopp, skulle vara berövad möjligheten att erhålla nytt lån, förrän det förra lånet vore till fullo guldet, utan endast att han icke på en gång må häfta i skuld för erhållna täckdikningslån för mer än 2,000 kronor. Då lån icke skall utgå till mer än 70 procent av den beräknade kostnaden, torde ett lånebelopp av 2,000 kronor i regel få anses förslå till täckdikning av omkring 18 hektar, ifall tegelrör användas.

I den kostnad, som skall läggas till grund för lånebeloppets beräkning, synes även böra ingå kostnaden för täckdikningsplanens uppgörande.

När täckdikningen icke är avsedd att utföras med tegelrör, liksom även när tegelrör skola användas men gårdens åkerareal uppgår till högst 25 hektar, synes mig kunna medgivas, att planen må, liksom vid lån ur norrländska nyodlingsfonden är tillåtet, vara uppgjord, förutom av lantbruksingenjör eller jordbrukskonsulent, även av annan person, som hushållningssällskapet prövar vara därtill lämplig.

I övrigt har jag i de föreslagna lånevillkoren endast företagit vissa mindre jämkningar, mest av redaktionell art.

Jag anser alltså, att i fråga om erhållande och tillgodonjutande av lån ur nu ifrågavarande fond följande allmänna villkor och bestämmelser böra bli gällande:

1:o) Hushållningssällskap, som önskar från ifrågavarande fond

erhålla statslån för att därav utlämna täckdikningslån, må därom före den 1 januari det år, då statslånet är avsett att erhållas, till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande jämväl uppgift å de företag, för vilka täckdikningslån blivit hos hushållningssällskapet sökta, samt belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån.

2:o) Lantbruksstyrelsen må efter prövning av sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap statslån från fonden; åliggande det styrelsen att om beviljade statslån lämna uppgift till statskontoret.

3:o) Finnes statslånebelopp vara av hushållningssällskap disponerat på annat sätt, än förevarande bestämmelser tillåta, skall det samma, på yrkande av lantbruksstyrelsen, omedelbart återbetalas av hushållningssällskapet.

4:o) Å lyftat, oguldet statslånebelopp skall hushållningssällskap erlägga 4 procent årlig ränta från lyftningsdagen.

Sedan statslån innehafts under två år från lyftningsdagen, skall vid utgången av vart och ett av de därpå följande sju åren årligen återbetalas en sjundedel av det ursprungliga beloppet.

Med fullgörande av de sålunda stadgade ränte- och kapitalinbetalningarna må dock hushållningssällskap åtnjuta anstånd varje gång under tre månader från förfallodagen.

Därest hushållningssällskap icke inom sålunda föreskriven tid inbetalt förfallet kapitalbelopp, skall därå erläggas 6 procent årlig ränta från förfallodagen, tills inbetalning sker.

5:o) Av den, som av hushållningssällskap erhåller täckdikningslån, må ej fordras högre ränta än i föregående moment bestämts, och skola jämväl de där stadgade återbetalningsvillkor tillämpas å täckdikningslån, dock att hushållningssällskap icke är förpliktat att medgiva anstånd med fullgörandet av förfallen ränte- eller kapitalinbetalning.

6:o) Täckdikningslån må av hushållningssällskap icke lämnas till ägare eller brukare av mer än 50 hektar åkerjord och ej heller till brukare av mindre areal, därest brukningsdelen tillhör ägare av mer än 50 hektar åkerjord.

7:o) Täckdikningslån må icke beviljas till högre belopp än 2,000 kronor och icke uppgå till mer än 70 procent av den beräknade kostnaden för täckdikningen. Ej må låntagare på grund av särskilda täckdikningslån samtidigt hafva i skuld till högre belopp än 2,000 kronor.

8:o) Vid beräkning av denna kostnad upptages såväl kostnaden för täckdikningsplanens uppgörande som för själva dikningsarbetet och anskaffandet av täckdikningsmaterialier (tegelrör, sten, stänger eller annat material, som provas lämpligt). För upptagandet av till täckdikningen

hörande öppet avlopp må lån icke beviljas till större belopp, äm som motsvarar 70 procent av sökandens andel i kostnaden för samma avlopp, samt icke utgå, försåvitt statsbidrag under form av anslag eller lån förut utgått därtill.

9:o) Plan och kostnadsförslag för täckdikningen skola vara uppgjorda av lantbruksingenjör, försåvitt gårdens åkerareal överstiger 25 hektar och täckdikningen är avsedd att verkställas med tegelrör, samt i annat fall av lantbruksingenjör, jordbrukskonsulent eller annan person, som vederbörande hushållningssällskap prövar vara därtill kompetent, och skall denne även avgiva yttrande om den föreslagna täckdikningsmetodens lämplighet för marken i fråga. Den, som uppgjort planen, skall övervaka och avsyna arbetets utförande.

10:o) Till biträde vid arbetet skall låntagaren använda en uti vederbörande hushållningssällskaps tjänst anställd, av lantbruksingenjör godkänd täckdikningsförmän.

11:o) Hushållningssällskap äger bestämma de närmare villkoren för åtnjutande av täckdikningslån liksom ock tillse, att det med beviljat dylikt lån avsedda ändamålet viines.

12:o) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap utbetala beviljat statslån mot hushållningssällskapets förskrivning dära.

13:o) Statskontoret har att, därest stadgad kapital- eller räntebetalning å statslån icke i rätt tid fullgöres, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då vill bestämma, huruvida oguldet statslånebelopp jämte ränta skall före den fastställda amorteringstidens slut återbetalas.

Vidkommande slutligen sättet för anskaffandet av för fonden erforderligt kapital, skulle jag, synnerligast i betraktande av vad fullmäktige i riksgäldskontoret anfört, gärna velat föreslå, att detsamma icke måtte uppböras genom upplåning, utan att skattemedel borde för ändamålet tagas i anspråk. Emellertid vill jag erinra, att då Kungl. Maj:t år 1906 föreslog Riksdagen att på sistnämnda sätt bevilja medel till norrländska nyodlingsfonden, Riksdagen förklarade sig anse dessa medel icke böra beviljas å extra stat under nionde huvudtiteln utan anvisas att utgå från riksgäldskontoret. Då här vore fråga om beredande av tillgångar till utlåning, syntes nämligen skattemedel icke lämpligen böra tagas i anspråk för ändamålet, utan hellre utvägen att tillgodose behovet genom upplåning anlitas. Då nu ifrågavarande täckdikningslånefond skulle hava ett i hög grad produktivt ändamål, då vidare hushållningssällskapen synas såsom direkta låntagare erbjuda staten

tillräcklig säkerhet för dess fordringar, samt då de av mig föreslagna villkoren i fråga om räntefot m. m. torde förebygga, att dessa lån skola, åtminstone i vanliga fall, vålla staten någon nämnvärd ränteförlust, hyser jag inga betänkligheter att tillstyrka, att Kungl. Maj:t må föreslå Riksdagen att bemyndiga riksgäldskontoret att anskaffa medlen genom upplåning.

På grund av vad jag sålunda anförd hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels besluta, att en särskild fond benämnd täckdiktningsslånefonden skall inrättas för främjande av täckdiktning vid mindre jordbruk, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 200,000 kronor årligen, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna täckdiktningsslån till mindre jordbrukare;

dels såsom kapitalökning till denna fond för år 1914 anvisa ett anslag av 200,000 kronor att utgå av lånemedel;

dels ock godkänna de allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur ifrågavarande fond, vilka ovan föreslagits.

[38.]
Lånefond för
inköp av ädla
avelsston.

Vid behandlingen av frågan om regleringen av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel anförde jag under punkten rörande anslaget till hästavelns förbättrande, att jag senare skulle för Kungl. Maj:t framlägga förslag om inrättande av en lånefond för underlättande av inköp av ädla avelsston. Under återropande av vad jag härom under nämnda punkt anförd, och under erinran hurusom jag där yttrat, att fonden borde avses för en utlåning av 100,000 kronor årligen, att lånen borde vara räntefria och behållas i sex år samt under de fem sista åren återbetalas med en femtedel årligen, samt att de erforderliga medlen icke borde utgå av lånemedel utan bestridas av andra statsinkomster, anhåller jag nu att i denna fråga få ytterligare anförda följande.

I fråga om organisationen av denna lånerörelse och villkoren för låns erhållande m. m. instämmer jag i huvudsak med stuteriöverstyrelsen. Jag anser sålunda, att lånen böra förmedlas av hushållningssällskapen

och utgå endast till sådana hushållningssällskap, inom vilkas områden ädel hästavel bedrives och goda förutsättningar för densamma finnas. Den beredvillighet, som hushållningssällskapen städse visat, då det gällt att medverka till något ändamål, som varit gagneligt för jordbruket eller dess binärningar inom vederbörande sällskaps område, ger mig anledning att hoppas, att de sällskap, inom vilkas områden den ädla hästaveln äger förutsättningar att trivas och framgångsrikt utveckla sig, skola finnas villiga att även i detta fall lämna sitt biträde. Detta desto mer, som just inom dessa områden uppfödandet av ädla hästar bör kunna genom remontprisets höjning och nu ifrågavarande lån för den jordbrukande befolkningen bliva en betydelsefull inkomstkälla. Såväl med hänsyn till det nära samband med sällskapens egentliga uppgifter, som uppmuntrandet på nu föreslaget sätt av den ädla hästaveln äger, som ock enär dels lånebeloppen för varje sällskap icke torde, med den av mig föreslagna begränsningen av lånefonden och den korta amorteringstiden, kunna stiga till någon särdeles stor summa, dels risken av lånerörelsen bör bliva helt ringa, då ju sällskapen skola äga att kräva säkerhet för lånen och i sådant avseende bland annat icke lära underlåta att fordra, att de för lånen inköpta stona hållas tillräckligt högt försäkrade, dels ock slutligen besväret med lånerörelsen bör bliva ganska obetydligt, anser jag något förvaltningsbidrag eller annan gottgörelse till låneförmedlarna icke böra ifrågakomma.

Efter ansökningar av hushållningssällskapen och utlåtande av stuteriöverstyrelsen bör Kungl. Maj:t årligen tilldela sällskapen statslån ur fonden, i den mån tillgängliga medel och det årliga utlåningsbeloppet tillåta. Stuteriöverstyrelsen har föreslagit, att hela lånebeloppet icke skulle för ett och samma hushållningssällskap få överstiga en viss summa. En sådan begränsning finner jag mig dock icke kunna tillstyrka. Då, såsom jag förut i dag anfört, det är önskvärt, att den ädla hästaveln koncentreras inom vissa, för densamma särskilt lämpade orter, kan det visa sig fördelaktigt att tillfälligtvis något kraftigare uppmuntra strävandena i dylikt syfte inom en viss trakt. Detta skulle möjligen kunna försvåras, om en begränsning, sådan som den ifrågasatta, infördes. Det bör för övrigt ej kunna förutsättas annat, än att Kungl. Maj:t vid prövandet varje år av frågan om lånemedlens fördelning tager all möjlig hänsyn till de olika behoven inom samtliga de särskilda hushållningssällskaps områden, varifrån låneansökningar inkommit. Denna fördelning torde därför böra utan inskränkande bestämmelser av antydd art lämnas i Kungl. Maj:ts hand.

Med fullgörande av de årliga kapitalavbetalningarna synes anstånd böra medgivas låneförmedlarna i tre månader, så att de icke behöva förskottera medel därtill.

Såsom stuteriöverstyrelsen föreslagit, torde lån ej böra utgå med högre belopp än 1,200 kronor för varje sto, och torde dessa lån lämpligen böra benämnas hästavelslån.

Då det icke är meningen att genom hästavelslånen söka framkalla bildandet av större enskilda stuterier för ädel hästavel, utan förnämligast att förmå ett avsevärt antal jordbrukare att ägna sig åt uppfödandet av ädla hästar, synes mig därjämte böra stadgas, att låntagare ej må för särskilda hästavelslån samtidigt häfta i skuld för mer än 3,000 kronor.

Jag finner mig sålunda böra förorda, att i fråga om erhållande och tillgodonjutande av lån ur nu ifrågavarande fond följande allmänna villkor och bestämmelser må bliva gällande, varjämte Kungl. Maj:t torde böra äga meddela de ytterligare bestämmelser, som kunna finnas erforderliga eller lämpliga:

1:o) Hushållningssällskap, som önskar från ifrågavarande fond erhålla statslån för att därav utlämna hästavelslån, må därom inom tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, till stuteriöverstyrelsen ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökan.

2:o) Finnes statslånebelopp vara av hushållningssällskap disponerat på annat sätt, än gällande bestämmelser tillåta, äger Kungl. Maj:t föreskriva, att detsamma skall omedelbart återbetalas av hushållningssällskapet.

3:o) Å statslån från ifrågavarande fond erlägges icke någon ränta.

Sedan statslån innehafts under ett år från lyftningsdagen, skall vid utgången av vart och ett av de därpå följande fem åren årligen återbetalas en femtedel av det ursprungliga beloppet.

Med fullgörande av de sålunda stadgade kapitalinbetalningarna må dock hushållningssällskap åtnjuta anstånd varje gång under tre månader från förfallodagen.

Därest hushållningssällskap icke inom sålunda föreskriven tid inbetalar förfallet kapitalbelopp, skall därå erläggas 6 procent årlig ränta från förfallodagen, tills inbetalning sker.

4:o) Den, som av hushållningssällskap erhåller hästavelslån, skall åtnjuta enahanda räntefrihet, som nyss nämnts, och skola jämväl de i föregående moment stadgade återbetalningsvillkor tillämpas å hästavelslån, dock att hushållningssällskap icke är förpliktat att medgiva anstånd med fullgörandet av förfallen kapitalinbetalning.

5:o) Hästavelslån må icke beviljas till högre belopp för varje

sto än 1,200 kronor. Ej må låntagare på grund av särskilda hästavelsslån samtidigt häfta i skuld till högre belopp än 3,000 kronor.

6:o) Hästavelsslån må icke beviljas för inköp av andra avelsston än sådana, som uppköpts genom remonteringsstyrelsens försorg.

7:o) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap utbetala beviljat statslån mot hushållningssällskapets förskrivning därå.

8:o) Statskontoret har att, därest stadgad kapitalinbetalning å statslån icke i rätt tid fullgöres, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då vill bestämma, huruvida oguldet statslånebelopp skall före den fastställda amorteringstidens slut återbetalas.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels besluta, att en särskild fond skall inrättas, benämnd lånefonden för inköp av ädla avelsston, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 100,000 kronor årligen, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att till jordbrukare inom sällskapets område utlämna hästavelsslån för inköp av dylika avelsston och inom vars område ädel hästavel bedrivs samt goda förutsättningar för densamma finnas;

dels såsom kapitalökning för denna fond för år 1914 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av andra statsinkomster än lånemedel;

dels ock godkänna de allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur ifrågavarande fond, vilka ovan föreslagits.

Statsrådets övriga ledamöter instämde i vad departementschefen sålunda hemställt.

Hans Maj:t Konungen täcktes därtill lämna bifall; och skulle utdrag av detta protokoll överlämnas till finansdepartementet för iakttagande vid uppgörandet av förslag till riksstat för år 1914.

Ur protokollet:
Hjalmar Almgren.

Statsverkspropositionens justering.

Utdrag av protokollet över ett finansärende, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari 1913.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Adelswärd föredrog för justering ett i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förut fattade, av statsrådet enhälligt tillstyrkta beslut uppsatt förslag till Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Hans Maj:t Konungen täcktes, enligt statsrådets underdåniga tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagt; och skulle i enlighet därmed omförmälda nådiga proposition till Riksdagen avlätas.

Ur protokollet:
Olof Ljungberg.